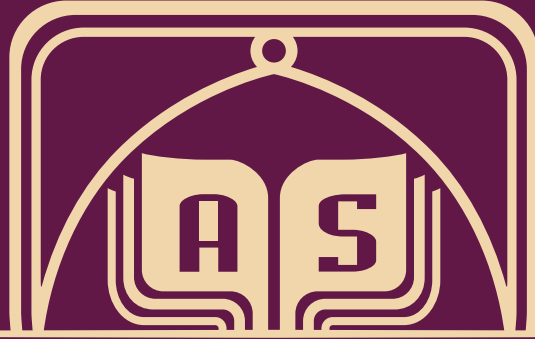

ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ

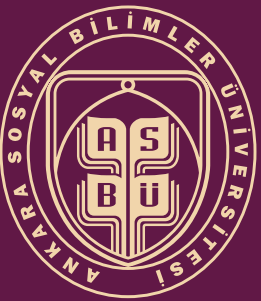

ÜLKE VE BÖLGE ARAŞTIRMALARI

ASBÜ ÇALIŞMALARI - 5

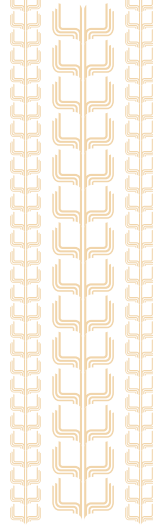
ANKARA 2019

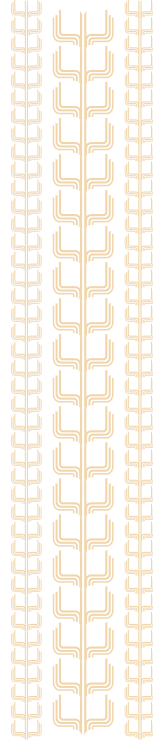
- ASBÜ ÇALIŞMALARI 1 : ULUSLARARASI İSLAMİ FİNANS VE KATILIM BANKACILIĞI
ASBÜ ÇALIŞMALARI 2 : MÜZELER AVLUSU
ASBÜ ÇALIŞMALARI 3 : ASBÜ SOSYOKENT
ASBÜ ÇALIŞMALARI 4 : ASBÜ; DİSİPLİNLİ BİR DİSİPLİNERARASILIK PEŞİNDE
ASBÜ ÇALIŞMALARI 5 : ÜLKE VE BÖLGE ARAŞTIRMALARI

ANKARA SOSYAL BİLİMLER
ÜNİVERSİTESİ

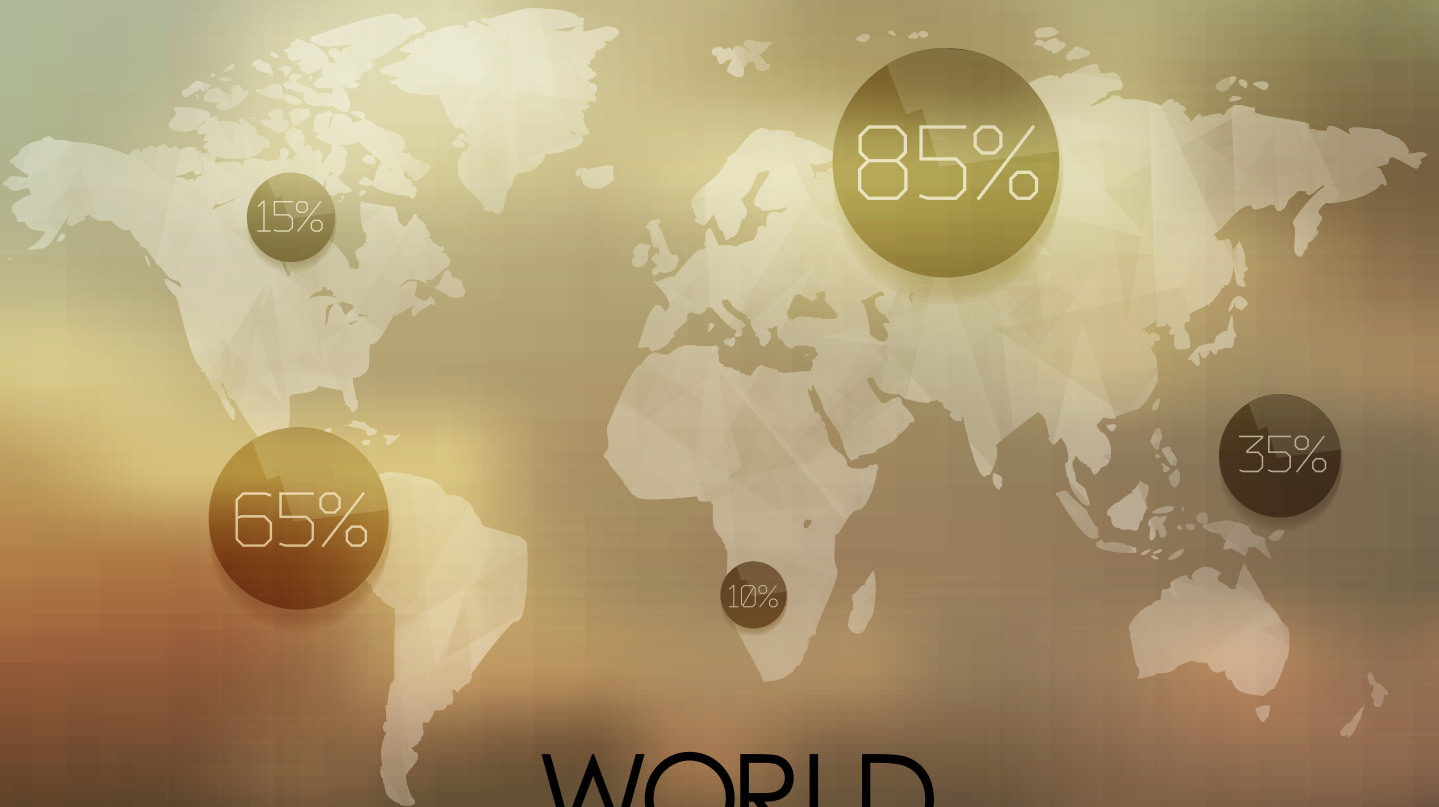
ÜLKE VE BÖLGE ARAŞTIRMALARI

ASBÜ
ANKARA 2019

İçindekiler

- **YÖNETİCİ ÖZETİ**
- **GİRİŞ**
- **BÖLÜM I: KARŞILAŞTIRMALI ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARI**
 1. DÜNYADA ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARI
 2. TÜRKİYE'DE ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARI
 3. ASBÜ'DE ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARI
- **BÖLÜM II: ASBÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜLERİ**
 1. BATI DÜNYASI ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
 2. DOĞU VE AFRİKA ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
 3. TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
 4. HACI BAYRAM VELİ İSLAM DÜNYASI ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
- **BÖLÜM III: ASBÜ'DE ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARI YAPAN BÖLÜMLER**
 1. ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANALİZİ
 2. İŞ SİSTEMİ ANALİZİ
 3. EKONOMİK ANALİZ
 4. SİYASAL ANALİZ
 5. TARİHSEL ANALİZ
 6. SOSYOLOJİK ANALİZ
 7. DİNÎ ANALİZ
- **SONUÇ**

WORLD MAP

.....

Yönetici Özeti

Türkiye, gerçekleştirdiği ekonomik kalkınma hamleleri, iç siyaseti istikrara kavuşturma, bölge siyasetinde inisiyatifler alma, siyasi ve ekonomik ilgisini dünya geneline yayma ve uluslararası platformlarda görünme gibi hamlelerle bölgesinin en önemli aktörlerinden birisi olmuştur. 20. yüzyıldaki pasif ve düşük profilli dış politika terk edilerek proaktif ve gündem belirleyen bir ülke hâline gelen Türkiye, bütün kulvarlarda ciddi bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçmektedir. Ayrıca Türkiye, gerçekleştirdiği siyasi ve ekonomik gelişmelere paralel olarak kültürel, sanatsal ve akademik alanlarda da küresel ölçekte ciddi atılımlara imza atmıştır.

Uluslararası siyasetteki yeni konumunun gereği olarak Türkiye'nin gereksinimleri de değişmiş; bu ihtiyaçlarını karşılamak için de bir taraftan mevcut kurumlarının kapasitelerini geliştirmiş, diğer taraftan da bazı yeni kurumlar kurmuştur. Mesela Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), faaliyet alanı yakın coğrafyanın çok daha ötesine taşınarak, küresel bir aktöre dönüştürülmüştür. Bu gelişmelerin yanında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü ve Maarif Vakfı gibi yeni kurumlar ihdas edilerek ülkenin diplomatik aktörleri çeşitlendirilmiştir.

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ) de Türkiye'nin bu yeni uluslararası rolünün bir gereği olarak kurulmuş bir yükseköğretim kurumudur. Özellikle lüsansüstü düzeyde eğitim-öğretim programları sunan enstitüler ile farklı alanlarda kurulan çok sayıda araştırma merkezinin öncülüğünde sosyal bilimler alanında hem Türk insanının küresel bir perspektife sahip olmasını sağlamak hem de uluslararası öğrencileri mezun ederek gelişmemiş ülkelerin sosyal ve toplumsal kalkınmalarına katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Bu amaca ulaşabilmek için de ASBÜ, öncelikle Karşılaştırmalı Ülke Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi isimli bir merkez kurarak dünyadanın farklı coğrafyaları, bölgeleri ve ülkeleri hakkında çok boyutlu çalışmalar gerçekleştirip ilgilililerin dünyaya açılmalarına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Sadece siyasi ve ekonomik gelişmeleri değil, disiplinler arası bir perspektifle bütün ülkeler ve bölgeler hakkında tarihî, dilsel, dinsel, kültürel, sosyolojik ve yönetsel analizler yapmak suretiyle uluslararası siyasetin bütün aktörlerinin bütüncül bir bakışla bilinmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

ASBÜ'nün yetkin uzman kadrosunun çalıştırılarak elde edilecek bilgiler ve bulgular Türkiye'deki ilgili kurumlar ve kişilerin hizmetine sunulacaktır. Ayrıca isteyen kurumlar ve belirli ülkeler, bölgeler hakkında farklı içerikte ve derinlikte raporlar da hazırlanabilecektir.

Bu rapor üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, ülke ve bölge araştırmalarının önemi üzerinde durulacaktır. Hem ülkemizde hem de dünyadaki ülke ve bölge araştırmaları kısaca tanıtıldıktan sonra ikinci bölümde, ASBÜ'nün konu hakkındaki kurumsallaşması ve bu kurumların faaliyet alanları açıklanacaktır. Son bölümde de ülke ve bölge araştırmalarının hangi alanlarda, hangi boyutlarıyla ve hangi modellerle gerçekleştirileceği ifade edilecektir.

GİRİŞ

Son dönemde devletler ve toplumlar arasındaki etkileşimin aşırı bir şekilde artmasının bir sonucu olarak yaşanan küreselleşme süreci ve uluslararası aktörler arasındaki karşılıklı bağımlılığın artması üzerine en yerel konular ve sorunlar bile küresel ölçekte tartışılabilmektedir. İç siyaset ile dış siyaset arasındaki ayrımın büyük oranda ortadan kalkması dolayısıyla da uluslararası aktörler etkili bir siyaset izleyebilmek için diğer ülkelerin ve coğrafi bölgelerin iç dinamiklerini bilmek zorunda kalmaktadırlar. Bunun bir sonucu olarak da dünyanın tüm ilgili devletlerinde ve bölgelerinde yaşanan değişim ve gelişmelerin yakından izlenme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaca cevap vermek amacıyla yükseköğretim kurumlarının gerekli yönde bir değişimden geçirilmesi gerekmektedir.

Ülke ve bölgeler çalışmaları söz konusu olduğunda konu hakkında kapsamlı ve objektif bilgiler üretmek ve bunları kullanmak önemli bir husus olarak ön plana çıkmaktadır. Ülkelerin hangi yönleriyle ve hangi yöntemlerle çalışılması gerektiği konusu uzun süredir tartışılmaktadır. Ülkeler arası farklılıklar genellikle belirli siyasal, ekonomik ve sosyal çıktılara göre ele alınmaktadır. Örneğin ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmişliklerine, rekabetçiliklerine, şeffaflık veya yolsuzluk düzeylerine göre sıralamalarını bulmak mümkündür.

Bu sıralamalar, ülkelerin hangi bakımlardan diğerlerine kıyasla daha ileride veya daha geride olduklarını göstermek bakımından önemlidir.

Ancak sıralamalara temel oluşturan göstergeler genellikle bazı ülkelerin ekonomik veya siyasi önceliklerinden hareketle belirlenmekte, bunların sıralamaya tabi tutulan diğer ülkeler bakımından anlamı ve önemi tartışılmamaktadır. Ayrıca söz konusu sıralamalar bazı ülkelerin diğerlerine kıyasla nasıl daha ileride olabildikleri hakkında nadiren fikir vermektedir. Örneğin şeffaflık, evrensel bir sorun olarak değerlendirilmekte, ancak bunun anlamının ülkeler arasında farklılık göstereceği veya bazı ülkelerde önemli işlevlerinin olmayabileceği dikkate alınmamaktadır. Bu nedenle, sıralamalarda bazı ülkelerin diğerlerine kıyasla neden daha ileride veya geride olduklarını anlamak da güçleşmektedir.

Lisansüstü öğrenim ağırlıklı bir araştırma üniversitesi olarak tasarlanmış olan Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ) de bu ihtiyaca binaen belirli kurumlar ve programlar açmayı hedeflemiş bulunmaktadır. Hem ilgili Enstitüler ve Araştırma Merkezleri hem de ilgili Fakülteler ve Bölümler üzerinden Türkiye'nin ihtiyacı olan ülke ve bölge konularındaki bilgi ve analiz eksikliğini gidermeyi amaçlamaktadır. Bu amacın gerçekleştirilmesini sağlamak ve konu hakkında üniversitenin farklı kurumlarının birikimlerini bir araya toplayıp harmanlama görevi de ASBÜ Karşılaştırmalı Ülke Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezine verilmiştir.

ASBÜ, Karşılaştırmalı Ülke Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ile ülkelerin derinlemesine anlaşılması ve ülkeler arasında anlamlı karşılaştırmalar yapılabilmesi için

kapasite geliştirmek ve bu kapasiteyi bilimsel yayınlara, öğretim programları ve müfredatına, farklı türden uygulamalı sorunlar için çözüme dönüştürmeyi hedeflemektedir. Merkezin amaçları, hem ASBÜ'nün araştırma üniversitesi olma misyonuyla hem de Türkiye'nin yakın ve uzak coğrafyada etkili olmak için diğer ülkelerle ilişki kurmak ve onlara yol göstermek hedefleriyle örtüşmektedir.

ASBÜ bünyesinde kurulan Araştırma Enstitüleri ile Türkiye'de önemli bir yenilik olarak diğer ülkeleri sosyal bilimler açısından yenilikçi yöntemlerle araştırmayı ve kamuoyuna fayda sağlamayı hedeflemektedir. Bu yönde yetkin kadrolaşma hedefleri belirleyen ASBÜ bünyesinde çalışan araştırmacılar, bölge uzmanlıkları ve ülke analizine farklı sosyal bilimlerden araştırma çerçeveleri sağlayacaktır. ASBÜ, diğer ülkeleri ve dünyayı araştıran bir üniversite olmayı hedeflemektedir.

Bu kitapçıkta öncelikle Merkezin doğuşuna temel oluşturan fikirler ve amaçlar tanıtılmakta, ardından Merkezin uzmanlaşacağı alanlara ilişkin derinlemesine veya karşılaştırmalı çalışmaların nasıl yapılacağı ve bunlardan ne tür faydalı bilgiler elde edilebileceği anlatılmaktadır. Günümüzde, ülkeler arası ilişkiler genellikle ekonomi politik temelde yükseldiğinden ASBÜ'nün ülke çalışmalarında öncelikli odağı ekonomik ve politik faaliyetlerle bunların kontrol ve koordinasyonu için başvuru olan örgütsel çözümler olacaktır.

Ekonomik faaliyetler daha geniş bir sosyal bağlam içinde yürütüldüğü için bunların anlaşılması veya karşılaştırmalı olarak incelenmesi, ancak daha geniş sosyal bağlamların (devlet veya ulusal kültürel değerlerin) dikkate alınmasıyla mümkündür.

Ülke çalışmalarının dünya genelinde nasıl ele alındığı incelendikten sonra Türkiye'de konunun hangi bağlamlarda ele alınması gerektiği analiz edilecektir.

İkinci bölümde, ASBÜ bünyesinde kurulan Araştırma Enstitüleri kısaca tanıtılacaktır. Üniversitemizde bütün dünya ülkelerini kapsayacak şekilde Batı Dünyası, Doğu ve Afrika, Türk Dünyası ve İslam Dünyası ile ilgili dört araştırma enstitüsü kurulmuştur. Bunların her biri kendi alanına giren coğrafyada bulunan ülkeler ve bölgelerle ilgili çok disiplinli akademik araştırmalar yapmaktadır.

Üçüncü bölümde ise ülke ve bölge çalışmalarının nasıl ve hangi yöntemlerle çalışılacağı belirli disiplinler çerçevesinde ele alınacaktır. Hem Siyasal Bilgiler Fakültesi bünyesinde bulunan dört bölüm (Uluslararası İlişkiler, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Ekonomi ve İşletme) hem de diğer fakültelerdeki ilgili bölümlerin alanına giren konuların disiplinler arası ve/veya çok disiplinli bir şekilde hangi konuların nasıl çalışılacağı özetlenmiştir.

ASBÜ ülke çalışmaları girişimiyle farklı ülkelerin farklı kıstaslarla ele alınmasının ve bunlar arasında karşılaştırmaların söz konusu kıstaslara göre anlamlandırılmasının hem onların özelliklerinin daha iyi çözümlenmesi ve geleceklerine ilişkin geçerliliği yüksek öngörülerde bulunulması hem de ülkeler arası iş birliklerinin daha sağlam temellere dayandırılması için olanak yaratacağını düşünüyoruz.

I. KARŞILAŞTIRMALI ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARI

Ülkeler arası karşılaştırmalı çalışmaları üç farklı şekilde yürütmek olanaklıdır. Bunlardan ilki, disiplin temelli kıyaslamalar yapmaktır. Bu türden çalışmalarda ülkeler arası farklılıkları belirli bir disiplinin (örneğin ekonomi, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler) önemseydiği konular, kavramlar veya değişkenlerin yol göstericiliğinde incelemek mümkündür. Karşılaştırmalı bilimsel araştırmaların çoğunda bu yol izlenmektedir. Ancak disiplin temelli çalışmalar inceltmiş karşılaştırmalı bilgiler üretmekle birlikte herhangi bir ülkeyle alakalı daha büyük resmi görmeyi pek olanaklı kılmamaktadır. Açıklamalar genellikle disiplinin kendine özgü kuramları ve bunların varsayımlarına dayanılarak yapılmakta, ülkelerin özgüllükleri (ölçülen sınırlı sayıda değişkenin işaret ettiği farklılıklar dışında) dikkate alınmamaktadır.

Bir diğer yol ise çok disiplinli araştırmalar yapmak, meselelere birden fazla disiplinin bakış açılarından, kavramlarından veya yöntemlerinden yararlanarak bakmaktır. Bu sayede, herhangi bir ülkeyi diğerlerine kıyasla anlamak için daha kapsamlı bilgiler üretmek mümkündür. Ancak hem farklı disiplinleri bir araya getirmenin güçlükleri hem de eklettik kavramsal çerçeve veya yöntemler ülkelerin özgüllüklerini yeterince iyi anlamaya olanak vermeyebilir.

Bu ikinci yaklaşımdan hareketle analiz edilen çok boyutlu özelliklerine göre ülke taksonomileri yaratılabilir ancak ülkelerin neden bu türden profiller sergiledikleri, gelecekte nasıl değişebilecekleri gibi hususlar kolayca açıklanamaz.

Karşılaştırmalı ülke çalışmaları için izlenebilecek üçüncü yol ise mesele odaklı, kapsamlı ve bütünlük kavramsal çerçeve geliştirmektir. Bu türden kavramsal çerçevelerde nelere yer verileceği, incelenen meselenin ne olduğu ve hangi düzeyde tanımlandığıyla yakından ilintilidir. Örneğin bu kitapçıkta tanıtılacak iş sistemi araştırmalarında ülkenin tarihsel olarak şekillenmiş kurumlarından tek tek şirket davranışına kadar geniş bir spektrumdaki kavramlar kapsanmak zorundadır. İş sistemlerine ilişkin açıklayıcı çerçevelerin veya kuramların da bu çok sayıda kavram arasındaki bağıntıları betimleyecek ve aynı zamanda geleceğe ilişkin tahminler yapmayı mümkün kılacak şekilde kapsayıcı olması gerekir. ASBÜ karşılaştırmalı ülke çalışmaları girişimi yukarıda betimlenen üç yaklaşımdan hareketle farklı ihtiyaçlara yanıt verecek araştırmalar yapmayı hedeflemektedir.

Merkez bünyesinde ilk yaklaşımdan hareketle çok sayıda ülkeyi içeren karşılaştırmalı araştırmalarla hem bilimsel bilgiler üretilmesi hem de sık güncellenen ülke göstergeleri ve bunların geriye dönük verilerinin kapsandığı veri tabanları oluşturulması hedeflenmektedir. Merkez bünyesinde aynı zamanda daha küçük ülke örneklemi için çok boyutlu profiller çıkarılması, buna dayalı olarak ülke gruplarına odaklanan çalışma gruplarının oluşturulması da amaçlanmaktadır. Son olarak görece az sayıda ülkenin hem derinlemesine anlaşılması hem de kapsamlı bir biçimde kıyaslanabilmesi için kavramsal çerçeveler üretilmesi için çaba gösterilecektir.

1. DÜNYADA ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARI

Ülke ve bölge çalışmaları ABD ve Avrupa üniversitelerinde uzun süredir çalışılan konuların başında gelmektedir. Bazı kurumlarda Japonya Çalışmaları, Çin Çalışmaları ve Rusya Çalışmaları gibi ülke bazlı araştırma enstitüsü/lisans/lisansüstü programı kurulurken diğer bazı kurumlarda ise Orta Doğu Çalışmaları, Afrika Çalışmaları ve Latin Amerika Çalışmaları gibi belirli bölgeler bir bütün olarak inceleme konusu yapılmaktadır. Avrupa'dan bir örnek olarak Leiden Üniversitesinde, Ortadoğu Çalışmaları bir yüksek lisans programı olarak düzenlenmişken ABD'deki Brown Üniversitesinde ise enstitü (Ortadoğu Çalışmaları Enstitüsü) olarak düzenlendiği görülmektedir. Birincisinde daha mütevazı bir düzenleme; ikincisinde araştırma, eğitim verme ve kamusal yükümlülük gibi amaçlar da tanımlanarak daha kapsamlı bir düzenleme söz konusudur. Ayrıca bölge ve ülke çalışmaları akademik dergilerle ve konferanslarla desteklenmektedir.

Batı ülkelerindeki ülke ve bölge programlarına ve kurumlara bakıldığında çalışılan ülke dilinin öğrenilmesinin temel hedeflerden biri olduğu görülür. Ayrıca hem dil öğrenimi hem de akademik çalışmaların derinliği için saha çalışmasına önem verilir. Bu doğrultuda, alanda çalışan öğrenci, akademisyen ve araştırmacılar, çalışılan ülkeye dil ve saha çalışması için gönderilir. Bunların yanında, çalışılan ülkenin edebiyatı, sanatı, gündelik hayatı, sosyoekonomik yapısı, coğrafi özellikleri, politik yapısı, tarihi gibi diğer konular da önemle çalışılmaktadır.

Bu programlar mezunlarına aynı alanda akademik araştırmaların devamını kapsayan bir kariyer hedefinin yanında, söz konusu ülkeyle ilgili uzmanlık hizmeti verme, ilgili ülkede profesyonel kariyer yapma ve araştırmacı olma gibi hedefler de çizmektedir. Üniversitedeki kurum ve programların yanında, ülke ve bölgelere ilişkin bilgilerin derlendiği ve analiz edildiği çalışmalar uluslararası ekonomik kuruluşlar, istihbarat kuruluşları ve/veya bazı ülkelerin dışişleri birimlerince de yapılmaktadır. Bu araştırmaların bir kısmı mevcut verilerin derlenmesi biçiminde yapılırken bazı araştırmalar analiz ve geleceğe yönelik projeksiyonlar da içermektedir. Örneğin Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) gibi uluslararası kuruluşlar dışında, ABD'de Savunma Bakanlığı Pentagon'un, dış istihbarat kuruluşu CIA'nin, **The Economist** gibi yayın organlarının ve bazı özel sektör kuruluşlarının araştırmalarını sayabiliriz.

Uluslararası kuruluşlar ülke araştırmalarını farklı amaçlarla yapmaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletler daha çok insani yardım ve sosyal kalkınmaya girdi olacak biçimde çalışmalar yaparken Dünya Bankası ve IMF ülkelerin yapısal uyumuna ve ekonomik istikrara girdi sağlayacak çalışmalar yapmaktadırlar. Bazı medya ve araştırma kuruluşları ise genellikle özel sektör yatırımları yapacak kesimlere yönelik bilgi ve veri üretmektedirler.

Uluslararası kuruluşların yaptığı ülke ve bölge çalışmaları arasında küresel ölçekte çalışmalar yapan ve hemen bütün ülkeler tarafından resmen tanınan IMF ve Dünya Bankası tarafından üretilen bilgi setlerinin başarısız olduğu genel kabul görmeye başlamıştır. Ayrıca zaman içerisinde bu kuruluşların gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere yardım etmekten çok bunlara kredi verme ve zengin ülkelerin parasını garantiye alma gibi bir misyonları olduğu yönünde algılar oluşmuştur.

Bu algının ortaya çıkmasına ve güçlenmesine neden olan temel husus, bu kuruluşların sorun yaşayan ülkelere basit bir mühendislik anlayışı ile yaklaşmasıdır. Ülkeler için istikrar ve yapısal dönüşüm modelleri sunulurken, genel geçer bazı yargılardan hareketle öneriler yapılmıştır. Bu öneriler, kısa dönemde parasal bazı garantiler sağlamış olsa da orta ve uzun dönemde kendi başına istikrarsızlık nedeni olmuş, hatta bu uygulamaların ardından çoğu ülke ciddi siyasal istikrarsızlıklarla karşı karşıya kalmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasında ülkelerin ekonomik ve özellikle sosyal yapılarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olunmaması da ciddi bir rol oynamaktadır. Uygulanacak herhangi bir hukuk veya ekonomi reformunun toplum tarafından nasıl karşılanacağı ve sonuçlarının neler olacağı dikkate alınmadan yapılacak reform uygulamaları veya imzalanacak uluslararası antlaşmaların başarı şansı yüksek olmayacaktır.

Ülke araştırmaları çok farklı amaçlarla yapılabilmektedir. İstihbarat ve savunma birimlerince yapılan çalışmalar daha çok askerî ve siyasi amaçlarla yapılmaktadır. Uluslararası ilişkileri ilgilendiren konularda yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak siyasi ve diplomatik amaçlar taşımaktadır. IMF, OECD, Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletlerin BM Kalkınma Programı gibi bazı alt kuruluşları ise ağırlıklı olarak ekonomik projeksiyonlar yapmak ve uluslararası yatırımcılara yol göstermek veya yönlendirmek amacıyla çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca yapılan çalışmaları değerlendirirken askerî, siyasi, iktisadi ilişkilerin ve hedeflerin birbirinden tamamen bağımsız olmadığını akılda tutmak gerekir.

Siyasi, ekonomik, diplomatik ve askerî alanlarda uygulayıcı pozisyondaki birimler, bilimsel bilgi üretimi konusunda ciddi kısıtlarla karşı karşıyadırlar. Bu kısıtların bir nedeni insan kaynağına ilişkindir. Söz konusu birimlerde çalışan insanlar uzman/araştırmacı pozisyonunda bile olsalar genellikle pratik bilgilerle uğraşmak durumundadırlar. Diğer bir neden de bilimsel bilginin doğasına ilişkindir. Bu bilgi ancak üniversite ve muadili kurumlarda soğukkanlı ve uzun soluklu çalışmalarla üretilebilir. Üniversite bünyesinde yapılacak ülke araştırmalarının ayırt edici bazı özellikler taşıması gerekmektedir. Ülkelerin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel araştırmaları yapılırken bu araştırmaların disiplinler arası ve analitik olması elzemdir. Aksi hâlde sınırlı bir bilgi üretimi olacağı gibi analizden yoksun derleme bilgilerin paydaşlara herhangi bir katkısı da olmayacaktır.

Ülke ve bölge çalışmaları bağlamında gerçekleşecek bir bilgi üretim sürecinin paydaşları başta dışişleri bakanlığı gibi kamu kurumları olmak üzere, girişimciler gibi özel sektör kesimleri, odalar ve borsalar birliği gibi meslek kuruluşları ve uluslararası yardım kuruluşları gibi sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu kapsamda yer alan paydaşlarla beraber oluşturulacak bir gündem ile çalışan akademik ekipler bu üretim sürecine özgün katkılarda bulunabilir, hatta bu süreci yönetebilirler. Dikkate alınması gereken diğer önemli bir konu da bu çabanın derleme ve statik bilgi toplama değil, dinamik bir yaklaşımla ülkelere ilişkin gelişmelerin her an takip edildiği ve mevcut bilgi birikiminin yenilendiği bir sürece dönüşmesinin sağlanmasıdır.

Kısacası ülke ve bölge çalışmalarından elde edilen bilgiler, hedefteki ülkenin hükümet, parlamento, vatandaş, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası bağlantıları hakkında doğru bilgiler edinerek kendi hükümetine ve ilgili kamu, özel sektör ve akademik dünyanın karşısındaki ülkeyle ilgili doğru bilgi edinmesine katkıda bulunur. Bu faydalı bilgiler ışığında politika izlenmesine ve bu konuda gerekli alt yapının hazırlanması ile karşı tarafın problemlerine de çözüm arayışlarına alternatif fikirler üretir.

2. TÜRKİYE'DE ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARI

Gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında Türkiye'de ülke ve bölge çalışmaları konusunda oldukça gecikmişlik söz konusudur. Son zamanlara kadar Türk üniversitelerinde ülke ve/veya bölge temelli bilgilerin verilmesi konusunda ciddi ihmaller vardı. Örneğin birkaç Batı dili dışında Türk yükseköğretim kurumlarında yabancı eğitimi verilmemekteydi. Son birkaç yıl öncesine kadar Türkiye'de akademik yükseltmelerde İngilizce, Fransızca ve Almanca dışında başka bir yabancı dil kabul edilmemekteydi. Bir akademisyenin doçent, dolayısıyla profesör olabilmesi bu üç Batı dilinden birini öğrenmekle mümkündür. Önemli bir adım atılarak bu dillerin sayısı Batı dışı dilleri de kapsayacak şekilde 10'a çıkarılmıştır. Ancak Türkiye'nin küresel ölçekteki siyasi, ekonomik ve kültürel faaliyetleri ve siyaseti dikkate alındığında bu adımın da yetersiz olduğu görülmektedir. Mesela Güney Asya'da geniş bir kitle tarafından konuşulan Hintçe ve Doğu Afrika'da birkaç ülkede konuşulan Swahili dilleri listede bulunmamaktadır.

Gecikmeli de olsa son yıllarda ülke ve bölge çalışmaları konusunda üniversiteler tarafından önemli adımlar atılmış ve çok sayıda kurum (enstitü ve araştırma merkezleri) kurulmuştur. Eski ve yeni üniversitelerde farklı ülke ve bölgeler hakkında programların ve kurumların açıldığı görülmektedir. Avrupa dışında Asya, Afrika ve Latin Amerika kıtaları ve bu kıtalarda bulunan ülkeler konusunda akademik çalışmalar yapmak ve uzman yetiştirmek amacıyla programlar açmıştır.

Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı da geleneksel Batı merkezli akademik çalışmaların yanında başka akademik gelenekleri ve perspektifleri öğrenmek amacıyla beş yıl önce bir Bölgeler Çalışması programı başlatmıştır.

Bu bağlamda dünyanın hemen her ülkesine, o ülkenin dilini öğrenmek ve o dilde akademik çalışmalar yapmak amacıyla lisansüstü burslar vermektedir. Bu burslu öğrenciler geri döndükten kısa bir süre sonra Türkiye'deki ülke ve bölge çalışmalarının ciddi bir ivme kazanacağını söylemek mümkündür.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısının 100 bini aştığı ve bu sayının giderek arttığı bir dönemde dünyanın bütün ülke ve bölgeleriyle ilgili iki yönlü bilgi edinme imkânı oluşacaktır. Hem Türkiye'den o ülkelere giden öğrencilerin yaptıkları çalışmalar hem de o ülkelere gelen öğrencilerin yaptıkları çalışmalar konu hakkındaki bilgi eksikliğini giderici bir süreç başlatmıştır.

3. ASBÜ'DE ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARI

ASBÜ'de ülke ve bölge çalışmalarının yapılması düşüncesi Üniversitenin kuruluş yasasına kadar gider. Hem Türkiye hem de diğer ülkeler hakkında sosyal bilimler alanında çalışmalar yapmak ve eğitim vermek amacıyla bir araştırma üniversitesi olarak kurulan ASBÜ'deki ülke ve bölge çalışmalarının temel amacı, ülkeler ve bölgeler hakkında bilime ve somut verilere dayalı bilgi üretimi yapmak ve üretilen bilginin faydaya dönüşümünü sağlamaktır. Diğer bir ifadeyle bu program, ülkelere ve bölgelere yönelik gözlem, raporlama ve danışmanlık amacı taşımaktadır. Türkiye'nin ve dünyanın karşı karşıya kaldığı sorunları mercek altına alacak çalışmalarla hem siyaset yapıcılarına hem de iş dünyası başta olmak üzere özel sektöre yardımcı olacaktır.

Ülke ve bölge çalışmaları sadece akademik camiaya yönelik faaliyetleri kapsamaz; bundan dolayı ASBÜ'de, devletin belirli kurumlarında ve sivil toplum kuruluşlarında çalışanlar için de belirli programlar düşünülmektedir. İki haftadan üç aya kadar kısa süreli serfitfika programları hazırlanacak; ayrıca tezsiz yüksek lisans programları açılacaktır. İsteyen kişiler tezli yüksek lisans programına geçiş yapıp akademik öğrenimini devam ettirebilecektir. Açılması düşünülen yüksek lisans programları arasında Kültürel Diplomasi ve Ticari Diplomasi gibi özel sektörün de çalışmalarına katkı sağlayacak konular olacaktır. Programların açılması konusunda TİKA, DEİK, YEE, Maarif Vakfı, insani yardım kuruluşları ve iş dünyası kuruluşları gibi ülkemizdeki ilgili kurum ve kuruluşların ihtiyaçları dikkate alınacaktır.

Ülke ve bölge çalışmalarını başarıyla sürdürebilmek için Araştırma Enstitüleri belirli alanlara odaklanan araştırma merkezleriyle desteklenecektir. Üniversite bünyesindeki Fakülteler, Araştırma Enstitüleri ile Araştırma Merkezlerinin birbirlerini tamamlamak üzere bütünleşmesi sağlanacaktır. Daha spesifik konulara odaklanan ve daha çok saha araştırmalarına dayalı çalışmalar yapan Araştırma Merkezleri, Enstitü çalışmalarını destekleyici çalışmalar yapacaklardır.

Ülke ve bölge çalışmalarının kazandırması planlanan temel kazanımları şunlardır. Bu programlarda öncelikle, konu hakkında entelektüel birikim sağlamak amacıyla katılımcılara disiplinler arası çalışma alışkanlığı kazandırılacaktır. Eğitim alacak kişilerin iletişim becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Yapılacak saha araştırmaları ve diğer akademik faaliyetlerde ilgili ülke veya bölgenin kurum ve kuruluşlarıyla da iş birliği sağlanacaktır.

Ülke ve bölge çalışmalarının sürdürülebilir kılınması için ASBÜ'de bazı tedbirlerin alınması kaçınılmazdır. Öncelikle Araştırma Enstitülerine kadro tahsis edilmesi gerekmektedir. Nihai hedef olarak her enstitüde en az 10 ülke veya bölge uzmanının istihdam edilmesi öngörülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığının yürüttüğü 1416 sayılı Yasa bağlamında yurt dışında lisansüstü eğitim programı çerçevesinde ASBÜ adına 48 ülke ve bölge çalışması yapacak araştırma görevlisi gönderilmiştir. Bunların geri dönmesi durumunda Üniversitemizdeki programların ciddi bir ivme kazanacağı muhakkaktır.

Ülke ve bölge çalışmaları talebinin, cazibesinin ve başarısının yükseltilmesi amacıyla, ASBÜ'nün her bir öğrenciye ikinci bir yabancı dil öğretmesi hedefi başta gelmektedir. İkinci olarak Üniversitenin program öğrencilerine istihdam alanı oluşturma konusunda tedbir alması önemlidir. Üçüncü olarak uluslararası öğrencilerin programlara teşvik edilmesi ve belirli sayıdaki öğrencilere burs temin edilmesi programların başarı düzeyini yükseltecektir.

Yapılan akademik çalışmaların yayınlandığı alan dergilerinin çıkarılması ve belirli ülkelere ve bölgelere yönelik kütüphanelerin oluşturulması önemlidir. ASBÜ bünyesinde, ülke ve bölge çalışmalarına destek olmak amacıyla konu hakkındaki kitapları ve süreli yayınları ihtiva edecek bir kütüphanenin ve veri tabanının oluşturulması hedeflenmektedir. Ülke ve bölge çalışmaları konusunda uzman olan kişileri belirli aralıklarla çağırarak konferans, sempozyum ve panel gibi akademik faaliyetler düzenlemek, gerekirse yapılan sunumları kitaplaştırmak gerekmektedir.

Gerektiğinde çalışılan ülke ve bölgelerdeki üniversiteler ve diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği geliştirilmelidir. Bu iş birliklerinden özellikle ülke ve bölgenin dilini öğretmek amacıyla yararlanılabilir.

II. ASBÜ'DEKİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜLERİ

ASBÜ, Türkiye'de sosyal ve beşeri bilimler alanında eğitim vermek ve araştırmalarda bulunmak üzere kurulan ilk ve tek devlet üniversitesi olarak dört ayrı disiplinler arası Araştırma Enstitüsü ve çok sayıda Araştırma Merkeziyle bütün dünyayı araştırma alanı olarak görmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de ülke ve bölge çalışmaları yapmak ve bu alanlarda uzman yetiştirmek için en yüksek potansiyele sahip üniversite olarak ön plana çıkmaktadır. Bu başlık altında Üniversitemiz bünyesindeki Araştırma Enstitüleri kısaca tanıtılacaktır.

1. BATI DÜNYASI ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

ASBÜ bünyesinde kurulan Araştırma Enstitülerinden birisi olan Batı Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Avrupa ve Amerika kıtaları hakkında vereceği yüksek lisans ve doktora eğitimlerinin yanı sıra geliştireceği proje ve faaliyetlerle sosyal ve beşeri bilimler sahasında disiplinler arası çalışmalar yaparak bölgesel uzmanlık kazandırmayı, bu bölgelerdeki gelişmeleri ve sorunları Batı bakış açısından farklı, özgün bir bakış açısı ile teşhis ve tahlil eden araştırmalarda bulunarak uluslararası ilişkiler alanına yeni katkılar sunmayı hedeflemektedir.

Uluslararası ilişkiler akademisyenleri, genelde uluslararası alanın ne olduğu ve nasıl işlediğiyle ilgili nesnel bir anlayış içerisinde, gerçek bilgi üreterek çalıştıklarını söyleseler de çağdaş uluslararası ilişkiler teorilerinin çoğu, büyük bir ön yargı kaynağı içerisinde gelişmiştir. Bu teorilerin hemen hepsi Batı ülkelerinde Batılı okuyucular için, Batılı yazarlar tarafından üretilmiştir.

Dolayısıyla uluslararası ilişkiler teori ve söylemleri Batı eğilimli, Batı eksenli olmuştur, bu da toplumsal yararı açıklama ve üretme yeteneğini bilimsel açıdan "kırletmiştir." Batı'daki önyargının çoğu, aslında Batı'nın tarihsel politik ve askerî hâkimiyetinden kaynaklanmaktadır.

Ülkemiz, Batı dünyası ile geçmişi uzun yıllara dayanan ikili ve çok yönlü ilişkiler geliştirmesine karşın, hâlâ dünyanın bu iki önemli kıtasındaki ülke ve toplulukların genelde sosyal, siyasi, kültürel, tarihî ve ekonomik ilişkilerini, özelde Türkiye'ye yönelik siyasi, sosyoekonomik ve güvenlik politikalarını detaylı bir şekilde ortaya koyacak araştırmalara ihtiyaç duymaktadır. Ülkemizin Avrupa ve Amerika kıtalarındaki ülkeler ile olan köklü geçmişinin üzerine inşa edilen günümüz ilişkilerini sistematik biçimde analiz edecek, araştırmaları ve üretilen yeni bilgileri uygulamaya koyacak uzmanların yetiştirilmesi önem arz etmektedir.

Dünyanın birçok bölgesinde Avrupa ve Amerika bölgeleri ve ülkeleri farklı alan çalışmalarıyla birçok enstitü ve merkezin ana konusunu oluşturmaktadır. Örneğin Avrupa'da Amerika Kitası çalışmaları yapan 133 lisans üstü program var. Almanya'da Amerika çalışmaları yapan 5 enstitü, Avustralya'da Amerika ve Avrupa çalışmalarını yürüten 5 enstitü ya da merkez, Japonya'da sadece Tokyo'da Avrupa, Amerika ve Pasifik çalışmaları yürüten 2 enstitü var. Bunların yanı sıra İngiltere, Rusya, Çin, İspanya, İsveç ve Norveç'te Amerika ve Avrupa çalışmalarının yapıldığı bir dizi enstitü ve düşünce kuruluşları bulunmaktadır.

ASBÜ bünyesinde kurulmuş olan Batı Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, alan çalışmaları çeşidi ve kapsamı bakımında hem ülkemizde ve hem de dünyada ilk ve tek araştırma enstitüsü örneğini teşkil etmektedir. Enstitümüz alan çalışmaları bölgeleri ve bölge ülkelerinin her birini farklı yönleriyle, kendi bünyesinde geliştireceği özgün bir yaklaşımla ve dünyaca kabul edilen bilimsel standartlara uygun olarak inceleyecek, bilgi üretecek uzman kadrolar yetiştirmek için disiplinler arası lisans üstü eğitim programları açacaktır. Bu programlar çerçevesinde hem Üniversitemizin farklı enstitü ve bölümleriyle ortak programlar açılabilir, hem de ülkemizde ve yurt dışında çalışmalarımıza yakın alanlarda çalışan enstitü ve üniversiteler ile iş birliği yapma imkânları bulunabilir. Enstitümüzün Türkçe ve İngilizce yüksek lisans programları, belirtilen alanlarda yetişmiş insan açığını gidermeye katkı sağlayacak, ülke çalışmaları alanında geliştireceği metodolojik ve epistemolojik

araç ve yöntemlerle hem ülkemizde ve hem de dünyanın birçok yerinde disiplinler arası bilimsel bölge ve ülke çalışmaları yapmak isteyen öğrenci ve araştırmacıların ilgi odağı olmayı hedeflemektedir. Bu nedenle Batı Dünyası Araştırmaları Enstitüsü ülkemizde bu konuda büyük bir boşluğu doldurmuş ve ciddi bir ihtiyacı gidermiş olma bakımında önem arz etmektedir.

Batı Dünyası Araştırmaları Enstitüsü programlarının amacı, Balkanlar, Doğu Avrupa, Batı ve Orta Avrupa, Kuzey ve Güney Amerika bölgelerinin tarihi, siyaseti, toplumları, ekonomisi, kültürü, uluslararası ilişkileri ve Türkiye'ye yönelik politikaları üzerine kapsamlı çalışmalar yapmak; uluslararası kalitede eğitim vermeksuretiyle öğrencileri bu bölgelere yönelik akademik, kamu, sivil toplum ve özel sektör kariyerlerine hazırlamak ve ayrıca ülkemizi bu alan çalışmaları kapsamında önemli bilimsel bilgi merkezi olan ülkeler arasına katacak, Üniversitemizi de bu bilgileri üreten dünyanın önemli üniversiteleriyle yarışır hâle getirecektir. Türkçe yüksek lisans programlarında derslerin ve tezlerin dili Türkçe olacaktır. Ancak Türkçe programların müfredatında yabancı dil olarak İngilizce'nin yanı sıra, bölge dillerinden birisinin ya da çalışılan ülke dilinin zorunlu olarak müfredatta yer alması suretiyle mezunlara belli düzeyde alan dil hâkimiyeti kazandırılması hedeflenmektedir. İngilizce programlarda ise derslerin ve tezlerin dili İngilizce olacaktır. İngilizce programların öğrencilerine istedikleri takdirde zorunlu bölge veya ülke alan dili yanında ikinci bir bölge dili öğrenme imkânı da tanınacaktır.

Bu amaçla aşağıda belirtilen üç çalışma alanı Enstitümüzün Anabilim Dalı Araştırma Alanları olarak belirlenmiştir. **1) Balkan ve Doğu Avrupa Çalışmaları Anabilim Dalı, 2) Batı ve Orta Avrupa Çalışmaları Anabilim Dalı, 3) Amerika Kitası Çalışmaları Anabilim Dalı.**

Öğrenci ve araştırmacılarımızı uzmanlaşmak üzere daha kapsamlı alan çalışması yapmak üzere kendilerinin seçecekleri bölge ve ülke çalışmalarına yönlendirmekteyiz. Araştırmacılarımızın aynı zamanda seçtikleri bölgede konuşulan resmî dili ya da seçtikleri ülkenin resmî dilini alan çalışması dili olarak öğrenme zorunlukları olacaktır. Yani çalışılacak bölge ve ülke uzmanı olma şartları arasında ilgili bölge ya da ülke dilini de öğrenme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu da öğrencilerimizin seçtikleri bölge ya da ülke uzmanı olmalarına önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

Batı Dünyası Araştırmaları Enstitüsü alan çalışmaları kapsamında bölge ve ülke analizlerini çok düzeyli bir çerçeve içerisinde yapacaktır. Bu çok düzeyli çerçeve içerisinde bölgelerin ve ülkelerin kurumsal öncülleri, siyasi sistem özellikleri ve bunların çıktıları incelenecektir. “Bölge bazında, nasıl bir bölge? Bölgenin başlıca özellikleri nelerdir? Ne tür tamamlayıcı kurumları var? Bölge ne tür dinamiklere sahip? Bu dinamiklerin bölgeye getiri ve götürüleri neler? Bu dinamiklerin, bölge ve küresel politikayla etkileşimleri nasıl? Bu dinamikler doğal dinamikler midir yoksa suni dinamikler midir? Çalışmalara konu olan bölgelerde ne tür sorunlar mevcut? Mevcut sorunlar çevresel sorunlar mı, etnik sorunlar mı, dinî sorunlar mı, kişisel çıkarlardan kaynaklanan sorunlar mı, siyasi coğrafyadan

kaynaklanan sorunlar mı yoksa geostratejik karaktere sahip sorunlar mıdır?” gibi soruların cevapları irdelenecektir. Ülke bazında ise devletin türü, özellikleri, tamamlayıcı kurumların özellikleri, siyasi, ekonomik, sosyolojik yapısı, siyasi aktörler, devletin yönetim yapısı, kurumlar arası ilişkileri, bürokratlarla ilişkiler, kurum becerileri gibi araştırma konuları diğer başka konuları kapsayacak şekilde programlanacaktır.

Araştırma odağını, devlet yapısı ve siyasi stratejileri, devletin kurumlar arası ilişkileri, devlet sivil toplum kuruluşları ilişkileri, siyasi parti türleri ve ideolojileri, dış politika ve dış politikaya yön veren aktörler, uluslararası ilişkileri etkileyen iç ve dış faktörler gibi unsurlar oluşturacaktır. Mevcut yazının taranması, ikincil verilerin yeniden analizi, birincil verilerin toplanması ve analizlerinin yapılması gibi araştırma yöntemleri kullanılacaktır. Birincil veri kaynakları ikincil veri kaynaklarını da kapsayacak şekilde konu ve alana göre değişecektir. Çıktı olarak ülkelerin siyasi örgütsel biçiminin ve güç paylaşımının gelişimi, özellikleri ve işleyişinin anlaşılması sağlanacaktır. Burada muhtemel yararlar da ülkelerin siyasi örgütsel biçimlerinin anlaşılması, siyasal aktörlerin özelliklerinin öncülü faktörlerin tespiti, iç faktörlerin dış politika üzerindeki rolünün ve etkisinin tespiti, ulusal alanda devlet altı ve devlet dışı aktörlerin sayısı ve bunların devlet kurumlarının karar verme süreçleri üzerinde etkisine yönelik çabaların tespiti olacaktır.

Siyasal alanda karar alıcıların dış politika seçeneklerinin tercihinde devlet altı ve devlet dışı aktörlerin, özellikle de çıkar grupları, kamuoyu ve medyanın rolünün tespiti yapılacaktır. Hedeflerini gerçekleştirmek için küresel kuruluşların sıklıkla kullandıkları ve uluslararası hukuka bağlılık gösterdikleri çeşitli konularda başka devletlerle nasıl iş birliği yaptıkları tespit edilecektir. Çok taraflılığı geliştirebilme gücü ve büyük güçlerle asimetrik ilişki geliştirme becerisi, dış politika değişikliğinin taktiksel mi yoksa stratejik mi olduğu, dış politika değişikliğini belirleyen ve etkileyen faktörler, dış politikanın sık değişimlere eğilimli olup olmadığı, devletin türü ve kullanılan dış politika araçlarının yakından bağlantılı olup olmadığının belirtilmesi, bölgesel konumlandırmanın belirli bir dış politikayı hangi durumlarda ürettiği ve sosyoekonomik/askerî politik yapıların belirli bir dış politikayı yönlendiren etkileri ne ölçüde ortaya çıkardığı gibi konularda da önemli tespitlerin yapılması beklenmektedir.

Alan çalışmaları kapsamında bölge ve ülke bazındaki çıktılarımız da genel olarak şöyle sıralanabilir: Uluslararası ilişkiler/dış politika düzeyinde çıktılar olarak ulusal yetenekler, inovasyon becerileri, uluslararası ilişkilerde aktif ve esnek diplomasi becerileri, bölgesel ve uluslararası stratejiler, siyasi, ekonomik ve sosyal karar alma mekanizmaları, öğrenme, yeni bilgilere açık, örgütsel formlar diğer bulguların tespiti gibi meseleler. Ulusal, bölgesel veya uluslararası ilişkiler düzeyinde çıktılar ise ulusal veya dış politika düzeyde inovasyon, güç artırma, global düzeyde söz sahibi olma, uluslararası alanda önemli siyasi aktör olma, güç dengelerini etkileme gibi hususlardadır.

Bu konularda araştırma odağı ulusal ve ulus ötesi siyasi kurum ve kuruluşlar, aktörler, tavırları, kararları, uygulamaları ve çıktıları, uluslar ve uluslararası yetkinlikler ve çıktıları oluşturur. Araştırma yöntemi olarak mevcut yazının taranması, ikincil verilerin yeniden analizi, birincil verilerin toplanması ve analizlerinin yapılması yöntemleri benimsenecektir. Çalışmaların sonucunda kurum, ülke veya ulusal düzeyde çıktıların tespiti ve yordanması gerçekleştirilecektir. Elde edilen bulgular bilimsel araştırmalar, devlet stratejilerinin geliştirilmesi, kısa ve uzun vadeli ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel politikalar için yararlı olacaktır.

Vizyon ve Misyon

ASBÜ Batı Dünyası Araştırmalar Enstitüsü'nün vizyonu önümüzdeki birkaç yıl içinde ulusal ve uluslararası alanda mükemmeliyet merkezi olarak yukarıda belirtilen alanlarda çalışan nitelikli akademisyenleri bir araya getirerek sosyal bilimler alanında önemli araştırmalar yapan ve dünya kamuoyunun dikkatini celbeden bir enstitü olmaktır.

Batı Dünyası Araştırmalar Enstitüsü'nün ana hedefi, Balkan, Kuzey, Güney, Orta Avrupa, Kuzey ve Güney Amerika kıtalarındaki ülkelerin toplum, ekonomi, kültür, tarih, din, dil, iç ve dış politikalarını, siyasi yapılarını ve bu bölgelerdeki ülkelerin uluslararası ilişkiler ve siyaset meselelerini derinlemesine çalışarak bu bölge ve ülkeleri akademik dünyaya, kamuoyuna, Türkiye'de hükümet ve özel sektöre ve daha ileri giderek tüm dünyanın ilgisine sunmaktır. Batı Dünyası Araştırmalar Enstitüsü, hükümetler, sivil toplum kuruluşları, ulusal ve uluslararası kuruluşlar, özel işletmelerin temsilcileri ile akademik çalışma ve bilimsel araştırma

konularında etkin diyalog ve iş birliği kurarak çalışmayı amaçlamaktadır.

Enstitümüz çalıştığı konularda ulusal bilinci arttırmak ve geliştirmek için seminerler ve konferanslar tertip edecektir.

Bu Enstitü; Balkan, Kuzey, Güney ve Orta Avrupa ile Amerika kıtasındaki ülkelerin gelenek, kültür, din, dil, tarih, ekonomi, toplum, siyaset ve uluslararası ilişkilerini sosyal ve beşeri bilimler sahasında disiplinler arası detaylı ve derinlemesine inceleyerek çeşitli bilimsel alanlarda uluslararası kalitede uzmanlaşmış eleman yetiştirmeyi planlamaktadır.

Batı Dünyası Araştırmalar Enstitüsü araştırmacıları hem ulusal hem de uluslararası hakemli dergilerde düzenli olarak yayın yapacaklardır. Yapılacak araştırmaların daha geniş okuyucu kitlelerine ulaşması için Enstitümüz kendi kitap ve doktora tezleri ile araştırma makalelerini yayınlayacak, konferans ve seminerler düzenleyecektir. Buna ilave olarak Enstitü haberleri, yıllık raporlar ve politika özetleri şeklinde umuma yönelik yayınlarda da bulunacaktır. İş birliği yaptığımız kuruluşlar ile beraber daha gelişmiş çalışmalar yapmak için saygın ulusal ve uluslararası enstitüler ve akademisyenler ile de çalışma ortamları kurmayı amaçlamaktadır.

2. TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

Türk Dünyası coğrafyasıyla ilgili çalışmalar yeni bir alan değildir. Aynı zamanda sadece soğuk savaş sonrasıyla veya sadece 20. yüzyıl ile de sınırlı da değildir. Bu alan geçmişte ve günümüzde farklı güçler, merkezler ve farklı disiplinler tarafından farklı bakış açılarıyla ve farklı amaçlarla incelenmiş, bilimin çeşitli dallarına araştırma konusu olmuştur. Dolayısıyla ASBÜ Türk Dünyası Araştırma Enstitüsünün hedeflediği çalışma alanı oldukça geniş, derin ve korkutucu boyutlardadır.

Genelde Türk Dünyası, bölgesel olarak Avrasya coğrafyasının dünya genelinde nasıl incelendiğine bakacak olursak bu konunun bölgesel coğrafi, akademik ve siyasi çıkarlar hedefiyle kurulan devlet ve benzeri araştırma kuruluşlarınca farklı boyutlarda ele alındığını görürüz. Mesela Avrasya bölgesinin çeşitli ülkelerce incelenmesi için 35 adet kuruluş kurulmuştur.

Akademik alanda ise sadece ABD'deki üniversiteler bünyesinde Avrasya incelemeleri için 50 program veya merkez bulunmaktadır. İlaveten doğrudan veya dolaylı olarak Avrasya alanıyla ilgili çalışmalar yapan ulusal ve uluslararası kuruluşların sayısı da bir hayli çoktur.

Türk Dünyası Araştırma Enstitüsü (TÜDAE) Türkiye'nin hedeflerine paralel olarak ülkenin ekonomik ve ticari, diplomatik ve yumuşak gücüne katkı sağlamayı amaç edinmiştir. TÜDAE ekonomik ve ticari alanda; Türk Dünyası bölgesinde nasıl etkili olacağı sorusuna cevap arayarak çalışmaya başlayabilir. Çin'in Kuşak ve Yol Projesi haricinde Avrasya coğrafyasındaki yerel ulaşım oldukça sıkıntılıdır. "Genelde Türk Dünyası coğrafyası ve özeldir Avrasya bölgesinde Türkiye'nin gıda ve tekstil üretim ve satışında nasıl bir gelişme kaydedilebilir? Geniş topraklara sahip Kazakistan gibi ülkelerde modern tarım usulleri ile gıda ve hayvancılık yapılabilir mi?

Kazakistan'ın güneyi ile Özbekistan'da güneş enerjisi alanlarında çalışma potansiyelleri nelerdir?" gibi sorulara da cevap aranacaktır. Daha önceleri mesela Kazakistan için Avrasya Ekonomik Birliği anlaşması gereği Türkiye'den giden firma ve kuruluşlara yüksek vergiler uygulanmaktaydı. Türkiye ile Özbekistan ilişkilerinin yeni döneminde Özbekistan Türk maliye ve vergi sistemini örnek almak maksadında girişimlerde bulunmaktadır. Bu konudaki çalışma ve gelişmeler de takip edilerek gerekli kurumlarla temas ve ihtiyaç sorgulaması yapılabilir. Hukuk alanında Türkiye'nin Türk Dünyası coğrafyasındaki ülkelerin iç hukukunda bilmediği birçok alan vardır. Bunun üzerinde çalışmak hem ekonomik ve ticari sorunları anlamayı sağlayacak hem de bu coğrafyadaki ülkelerin dünya ile hukuk bütünlüğünün seviyesine ışık tutacaktır.

Türkiye'nin Diploması ve Yumuşak Gücüne katkı olarak TÜDAE bu coğrafyadaki çatışma - şiddet ve etnik problemler üzerinde saha araştırmaları başlatarak çatışma-şiddet ve barış inşası teorileri ve araştırmalarını bu alana yoğunlaştırabilir. Barış ve çatışma çalışmalarının alt alanlarından olan kültürel barış, kültürel şiddet bölgeleri araştırması ise daha önce Türk Dünyası coğrafyasında ele alınmamış akademik konulardır. Bu coğrafyadaki yerel örnekler üzerinde yapılacak araştırmaların çözüm üretmeye odaklanması Türk diploması gücüne katkı sağlayacaktır. İlave olarak hâlihazırda çoktan başlatılmış olan Yunus Emre büroları da Anadolu'da asırlardan beri hümanizmin bayraktarlığını yapmış düşünce sisteminin temel prensiplerini bu bölgelere yaymaktadır.

Türkiye'nin Yumuşak Gücünü arttırmak için, Türk Dünyası coğrafyasında etnisite, kimlik, milliyetçilik konularını da içeren her bir bölge ve ülkeye özgü kültür profillerini çıkarmak, saha araştırmalarını derinleştiren yayınları yapılmasına imkân verecektir. Diaspora çalışmaları ile dünyadaki Türk diasporası konularına ilave olarak kardeş ve akraba topluluklarının Türkiye dışındaki potansiyellerini belirleyecek araştırmalar yapılarak ülkemizin dış dünyadaki imajı konusunda kamu diplomasisi alanına katkıda bulunacak yayınlar yapılabilir. Özellikle Türk diasporasının dinî ve kültürel kimlik birliği bulunan topluluklarla ilişkileri incelenebilir.

Türk Dünyası Araştırma Enstitüsü sadece Avrasya olarak nitelendirilen bölgeyi değil, eski Sovyet topraklarının çok ötesinde, doğusunda, güneyinde ve batısındaki geniş coğrafyayı ele almayı, çalışmayı ve incelemeyi amaçlamaktadır. Türk Dünyası alanında akademik olarak araştırmacı yetiştirmek ve yayın yapmanın haricinde ülkeye faydalı, toparlayıcı bir merkez olmasının da gereği göz ardı edilmemelidir. Bu konuda öncelikle ülkemizde yapılan çalışmaların farkına varılması ve mümkünse bir araya getirilmesi gerekir. Bu konuda çalışan bilim adamları ve araştırmacılarla bağlantı kurulmalı hatta belli aralıklarla paneller veya başka türlü çalışma ortamları oluşturulmalıdır. Türk dünyası alanında çalışan resmî veya toplumsal/akademik merkezlerle de ortak iletişim ağlarının kurulması çalışmaların etkisini arttıracaktır. Ülkemizde bu alanda siyaset, ekonomi, kültür, ulaşım, ticaret konularında çalışmış araştırmacıların elde ettikleri bilgilerin envanteri çıkarılmalı ve değerlendirmeleri yapılmalıdır.

Türkiye'nin Yumuşak Gücünü arttırmak için, Türk Dünyası coğrafyasında etnisite, kimlik, milliyetçilik konularını da içeren her bir bölge ve ülkeye özgü kültür profillerini çıkarmak, saha araştırmalarını derinleştiren yayınları yapılmasına imkân verecektir. Diaspora çalışmaları ile dünyadaki Türk diasporası konularına ilave olarak kardeş ve akraba topluluklarının Türkiye dışındaki potansiyellerini belirleyecek araştırmalar yapılarak ülkemizin dış dünyadaki imajı konusunda kamu diplomasisi alanına katkıda bulunacak yayınlar yapılabilir. Özellikle Türk diasporasının dinî ve kültürel kimlik birliği bulunan topluluklarla ilişkileri incelenebilir.

Türk Dünyası Araştırma Enstitüsü sadece Avrasya olarak nitelendirilen bölgeyi değil, eski Sovyet topraklarının çok ötesinde, doğusunda, güneyinde ve batısındaki geniş coğrafyayı ele almayı, çalışmayı ve incelemeyi amaçlamaktadır. Türk Dünyası alanında akademik olarak araştırmacı yetiştirmek ve yayın yapmanın haricinde ülkeye faydalı, toparlayıcı bir merkez olmasının da gereği göz ardı edilmemelidir. Bu konuda öncelikle ülkemizde yapılan çalışmaların farkına varılması ve mümkünse bir araya getirilmesi gerekir. Bu konuda çalışan bilim adamları ve araştırmacılarla bağlantı kurulmalı hatta belli aralıklarla paneller veya başka türlü çalışma ortamları oluşturulmalıdır. Türk dünyası alanında çalışan resmî veya toplumsal/akademik merkezlerle de ortak iletişim ağlarının kurulması çalışmaların etkisini arttıracaktır. Ülkemizde bu alanda siyaset, ekonomi, kültür, ulaşım, ticaret konularında çalışmış araştırmacıların elde ettikleri bilgilerin envanteri çıkarılmalı ve değerlendirmeleri yapılmalıdır.

21. asrın en önemli bölgesinin Asya olacağı yönünde öngörülerde bulunmaktadır. Bu konuda önemli bölgeler olan Rusya, Çin ve Japonya, Hindistan'da bulunan enstitü, akademi ve araştırma merkezleriyle bağlantılar kurulmalı, çeşitli aralıkla bu bölgelerden konuşmacılar çağrılarak ülkenin resmî ve akademik çevrelerinin fikir edinmelerine imkân sağlanmalıdır. Bu konuda büyük konferanslar yapmak ve çok sayıda akademisyen davet etmek yerine her ay bir ülkenin önemli bir araştırma merkezinden bir araştırmacının davet edilmesi ve o ülkenin Türk Dünyası alanında yapılan çalışmalarının değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

TÜDAE'nin Faaliyet Alanı

ASBÜ bünyesinde yüksek lisans ve doktora çalışmalarının başlangıcında öncelikle yüksek lisansa ağırlık verilmesi ve programa kabul edilecek öğrencilerin Türkiye'den kabul edilecek olanların eğitimleri süresinde, çalıştıkları bölgelerin yerel dillerini öğrenmeleri çok önemlidir. Türkiye dışından gelecek öğrencilerin, Türk Dünyası olarak ifade edilen coğrafyadan, mümkünse her bölgeden seçilmesi uygun olacaktır. Zamanla yüksek lisans öğrenimi gören, bilimsel potansiyele sahip olanların belki belirlenecek bir barajla doktora programına kaydırılması düşünülebilir. İran, Afganistan, Orta Asya Cumhuriyetleri, Çin, Moğolistan, Kafkasya, Karadeniz'in kuzeyindeki bölgeler ve Balkanlar gibi coğrafyalar şimdilik çalışma alanımıza yeterli insan kaynağını sağlayabilecek bölgelerdir.

Bu bölgelerden seçilecek yüksek lisans öğrencileri ile ülkede ve dünyada akademik olarak başarıya ulaşmış kişilerin daveti, enstitü ve ders programları dâhilinde kısa dönemli ders verebilme imkânları da planlanabilir.

Özellikle Avrasya çalışmaları alanında Türkiye'de son çeyrek yüzyıl itibarıyla kültür, tarih, din, dil ve edebiyat gibi alanlarda çok sayıda akademik çalışma yapılmıştır. Ancak Türkiye'nin ekonomi, ticaret, ulaşım ve hukuk alanında genelde Türk dünyası ve örnek olarak özelde Avrasya alanında dünyanın başka ülkelerinde yapılan çalışmalarla karşılaştırılacak düzeyde ve ülkeye getirisi açısından önemli araştırmalar oldukça azdır. Bu ve benzeri sahalara eğilmek ülke geleceği için büyük faydalar getirebilir. Bu bilgileri geliştirmek, düzenlemek ve dağıtmak, kamu ve özel birimlerin ihtiyaçları doğrultusunda, aynı zamanda disiplinler arası akademik çalışma ve yayınlarla desteklemek, yeni eğitim programları ihtimalini de düşünmek hayal olmamalıdır.

Türk Dünyası coğrafyasındaki ülkelerin akademik kuruluşları ile protokoller yapılarak iş birliği içinde çalışılmalıdır. Bu alandaki çalışmalarla ilgili teori ve pratik bilgi, beceri, tecrübe ve kabiliyeti kuvvetlendirmek kaliteli uzman yetiştirme hedefine ulaşmayı kolaylaştırır.

Soğuk savaş sonrasında, hedef coğrafyalar içinde olan Kafkasya ve Orta Asya gibi bölgelerin uluslararası ilişkiler açısından sadece üst sistemleri değil, alt sistemleri de önem kazanmıştır. Etnik kimliklerin güç kazandığı ve güvenlik kavramının genişleyerek çevre, terörizm, örgütlü suçlar, uyuşturucu ticaret, göç sorunları ve insan hakları konularına ilave

olarak uluslararası politika yeni dijital çağın başlamasıyla “dördüncü sanayi devrimi” olarak nitelenen bir döneme girmiştir. Bu dijital çağın toplumları ve bireyleri hem birleşme hem de ayrılma eğilimlerinde nasıl bir sonuca götüreceğini gelecek gösterecektir.

Ülke çalışmaları bazında ise TÜDAE, incelenen coğrafyalarda ortak dayanışma konularını ve problemleri çözerek, uzun dönemlere uzanan barış içinde yaşamak amacıyla hizmet edecek bu programın “kodlarını yazarak” ortak geleceğin hedeflerini belirlemek amacıyla.

Ülke raporları olarak devlet ve özel sektör kurumlarının genelde Batı kaynaklı devlet kriterleri ile yine daha çok Batı kaynaklı istatistiksel bilgiler içeren çalışmaları bulunmaktadır. TÜDAE, ülke raporları çerçevesinin klasik dış politika analizi sınırlarından daha detaylı ve derin bilgi içermesini hedeflenmektedir. Bu bakış açısıyla ülkemizde bir ilktir. Ülke araştırmalarının amacına ulaşması için her ülkenin detaylı iç problemlerine ve bölge dillerine vakıf araştırmacılarla bölge/ülke toplumunun yönelimlerini iyi analiz etmek gerekir.

3. DOĞU VE AFRİKA ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ (DOAF)

ASBÜ bünyesinde kurulan enstitülerden birisi olan Doğu ve Afrika Araştırmaları Enstitüsü (DOAF), Asya ve Afrika ülkelerine yönelik bölgesel uzmanlık kazandıran lisansüstü eğitimi vermekte ve bu bölgelerde yaşanmakta olan sorunları, teşhis ve çözüm odaklı bir yaklaşımla araştırmaktadır.

Türkiye'nin kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla yaptığı dış yardımın en önemli alıcıları arasında yer alan Asya ve Afrika ülkeleri ekonomik kalkınma, dış ticaret ve eğitim gibi konularda 21. yüzyılda önemli gelişmeler kaydetmelerine karşın, çatışma ve zorunlu göç gibi bazı sorunların da merkezinde yer almaktadır. Türkiye'nin Asya ve Afrika ile olan köklü geçmişinin üzerine inşa edilen günümüz ilişkilerini sistematik biçimde analiz edecek araştırmacıların ve üretilen yeni bilgileri uygulamaya geçirecek uzmanların yetiştirilmesine ihtiyaç vardır.

DOAF'ın Türkçe ve İngilizce yüksek lisans programları, belirtilen alanlardaki yetişmiş insan açığını gidermeyi, bu bölgeler hakkında dünya standartlarında, özgün ve objektif bilgi üretmeyi hedeflemektedir.

DOAF, araştırma alanında yer alan ülkeleri veya bölgeleri akademik ve uygulamaya dönük bir biçimde inceleyerek, bu alanda yayınlar yapmak, lisansüstü eğitim programları sunmak, proje ve programlar geliştirmek, konferans, sempozyum vb. etkinliklerle paydaşlara ulaşmak suretiyle bölge ülkeleri arasındaki iş birliğine katkı sunmayı hedeflemektedir. Türkiye'nin Afrika ve Asya ülkeleriyle olan akademik, kültürel, siyasi, ekonomik ve diğer alanlardaki iş birliklerini sürdürülebilir bir zemine oturtmak, karşılıklı saygı ilkelerinden hareketle bilgiye dayalı bir yaklaşımla en ileri düzeyde geliştirmek üzere gereken akademik bilgi ve desteği sunmayı planlamaktadır.

DOAF'ın eğitim ve araştırma coğrafyası, ASBÜ'de kurulu diğer enstitülerin çalışma alanlarını şu şekilde belirlenmiştir: Afrika, Güney Asya (Pakistan, Hindistan ve çevre ülkeler), Güneydoğu Asya (Malezya, Endonezya ve çevre ülkeler) ve Doğu Asya (Çin, Japonya, Güney Kore ve çevre ülkeler).

Enstitümüz vereceği lisansüstü eğitimlerde, yürüteceği proje ve programlarda saha çalışmalarıyla desteklenen özgün bir anlayışla, uluslararası kriterlere uygun bir yaklaşımla bilimsel faaliyetlerde bulunmaya ve sağlıklı bilgi üretmeye çaba sarfetmektedir.

4. HACI BAYRAM VELİ İSLAM DÜNYASI ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

Hacı Bayram Veli İslami Araştırmalar Enstitüsü, dinî ilimler alanında uluslararası ölçekte nitelikli, özgün araştırmalar yapmak, bu alanda yapılan projelere destek sağlamak, uygulama ve eğitim, öğretim faaliyetlerinde bulunmak amacıyla sosyal bilimler alanında tematik bir araştırma üniversitesi olan ASBÜ bünyesinde kurulmuştur.

Dinin insanlar üzerindeki etkisi, Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafya ve stratejik konumu, İslami finans sektörünün dünya ölçeğinde finans sektörleri arasında hızla büyümesi, İslam ülkelerindeki ekonomik gelişmeler, küreselleşme sürecinde dinî anlayış ve algılmalarda oluşan değişimler, din-bilim, din-siyaset ilişkileri vb. etkenler, din olgusu hakkında çözüm üretici disiplinler arası araştırmalar yapmayı gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda Üniversitemiz bünyesinde müstakil bir enstitü açılmasına karar verilmiştir.

Uluslararası kalkınmayı, gelişmekte olan ülkelerin tarihî, kültürel ve yapısal farklılıklarını dikkate almadan ekonomik bir bakış açısına indirgeyen hakim paradigmadan farklı olarak DOAF, bu olguyu sosyoloji, dinî ilimler, tarih, siyaset bilimi ve diğer alanların katkısıyla disiplinler arası bir yaklaşımla ele almaktadır. Bu disiplinler arası yaklaşım DOAF'ın eğitim programlarının ve araştırma projelerinin temelini oluşturmaktadır.

Enstitü bünyesinde 2018-2019 öğretim yılı itibarıyla Temel İslam Bilimleri, Felsefe ve Din Bilimleri, İslam Ekonomisi ve Finansı Anabilim dallarında lisansüstü eğitimler başlamıştır. Önümüzdeki dönemlerde ise İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim dallarında lisansüstü programların açılması planlanmaktadır. Enstitümüzde lisansüstü programların yanı sıra İslam düşüncesi, İslam ekonomisi ve finansı, dinî hareketler ve cemaatler vb. alanlarda araştırmaların yapılması planlanmaktadır.

Temel İslam Bilimleri, Felsefe ve Din Bilimleri, İslam Ekonomisi ve Finansı, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim dallarında farklı dillerde açtığı lisansüstü programlarıyla referans olacak bilimsel faaliyetlerde bulunmak ve evrensel düzeyde bilim insanı, araştırmacı, uzman ve entelektüeller yetiştirmek Hacı Bayram Veli İslami Araştırmalar Enstitüsünün temel amaçlarındandır.

İslam ekonomisi ve finansı alanında başta Üniversitemiz Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırma ve Uygulama Merkezi olmak üzere Üniversitemizin ilgili diğer kurum ve birimleriyle birlikte uluslararası kuruluşlarla iş birliği hâlinde bölgesel ve küresel ölçekte İslami finans sektörünün gelişmesine katkı sağlayan ve öncülük eden araştırmalar yapmak ve sektörde aktif faaliyet gösterecek uzmanlar yetiştirmek hedefimizdir.

Enstitü, geliştirdiği araştırma projeleri ve bilimsel faaliyetlerle dinî ilimler başta olmak üzere sosyal bilimlerin diğer alanlarıyla iş birliği içinde çağın eğitim kriterlerine uygun, özgün ve nitelikli çalışmalarda bulunarak bilim dünyasına katkıda bulunacaktır. Ülkemizin ve dünyanın yaşadığı kriz alanlarında disiplinler arası bir anlayışla çözüm üreten nitelikli araştırmalar yaparak projeler geliştirecektir. Geçmişten gelen bilimsel mirası göz ardı etmeden sahil dinî bilgiye, akla ve zihinsel muhakemeye öncelik tanıyan bir anlayışla dinî ilimler alanında etkin ve kalıcı faaliyetler yapmak yönünde adımlar atacaktır.

Başta Dini İlimler Fakültesi olmak üzere Üniversitemizin ilgili diğer fakülte ve kurumlarıyla dinî ilimler alanında toplumsal ölçekte ihtiyaç duyulan araştırma, inceleme ve proje faaliyetlerinin istikametini belirleyen saha araştırmaları yapmak hedeflerimiz arasındadır. Enstitümüz uluslararası düzeyde akademik dünyaya ve entelektüel birikime katkı sağlayıcı ve yönlendirici sempozyum, kongre ve çalıştay vb. toplantılar düzenleyerek dinî ilimler alanında, diğer sosyal bilimlerle disiplinler arası bakış açısıyla Türkçe başta olmak üzere farklı dillerde kitap neşri, uluslararası hakemli dergi yayımları yapmayı amaçlamaktadır.

Geliştireceğimiz projelerle başta Türkiye olmak üzere İran, Irak, Pakistan, Afganistan, Suriye, Körfez Ülkeleri, Ürdün, Cezayir, Fas, Tunus, Mısır gibi ülkelerde İslami düşüncenin mevcut durumunu ele alıp inceleyecek; bu ülkelerdeki düşünce akımlarının ve şiddete başvuran terör hareketlerinin yapısını ve bunları ortaya çıkaran düşünsel/tarihsel / sosyal nedenleri ortaya koymaya çalışacak, bu ülkelerdeki akademik /bilimsel kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde olacağız.

III. ASBÜ'DE ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARI YAPAN BÖLÜMLER

1. ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARININ ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANALİZİ

Uluslararası ilişkiler disiplini daha çok Batı hâkimiyetinde gelişmiştir. Bundan dolayı disiplinindeki hemen her önemli gelişmeye de Batılı ülkeler öncülük etmektedir. Batılı ülkelerdeki yükseköğretim kurumları ve düşünce kuruluşları başta olmak üzere bütün ilgili kurumlar ve aktörler, ülke ve bölge çalışmalarına büyük önem ve öncelik verirler. Örneğin ABD Dışişleri Bakanlığının istatistiki verilere dayalı olarak hazırladığı “Ülke ve Bölge Analizleri” çalışması bulunmaktadır. Benzer şekilde, dünyanın en önde gelen jeopolitik istihbarat platformlarından biri olan Stratfor da dünyayı yedi ayrı bölgeye (Sahra Altı Afrika, Orta Doğu ve Kuzey Afrika, Asya Pasifik, Avrupa, Avrasya, Güney Asya ve Amerika) ayırarak incelemektedir. Ülkeler ve bölgeler hakkında belirli aralıklarla (yıllık, aylık, haftalık) farklı uzunluklarda ve içeriklerde değerlendirmeler yapmaktadırlar. Üniversitelerde ise ülke ve bölge çalışmaları hakkında uzman kişiler yetiştirmeyi amaçlayan lisansüstü programlar bulunmaktadır.

Batı dışı dünyanın da ülke ve bölge çalışmaları başta olmak üzere uluslararası ilişkiler disiplinine katkı yapması beklenmektedir. Çünkü Batılı ülkelerde geliştirilen askerî, siyasi, ekonomik, kültürel kuramlar ve modeller daha çok Batı'nın tecrübesini yansıtmaktadır.

Batı dışı ülkeler ve kurumlar da bu kuram ve modelleri, uygunluk durumlarına bakmaksızın, sadece ithal etmekle yetinmektedirler. Günümüzün açık, farklı ve değişen dünyasında her ülke ve bölgenin küreselleşmeye, hızlı değişim ve dönüşüme karşı kendi kimliğini, kültürünü ve mirasını koruması zarureti ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı Batı dışı ülkelerin ve aktörlerin, kendi medeniyetsel ve tarihsel tecrübelerini yansıtacak şekilde diğer ülkeleri ve bölgeleri, sosyal bilimler çalışmaları içerisine almaları gerekmektedir.

Uluslararası ilişkiler disiplini küresel ölçekteki gelişmelerin yanında ülke ve bölge içi gelişmeleri de analiz etmeyi gerektirmektedir. Türkiye, 2023 hedeflerine hazırladığı bugünlerde, sahip olduğu jeopolitik ve stratejik konumu, zengin tarihi mirası ile ön plana çıkmaktadır. Bunun için de öncelikle güçlü bir bölgesel devlet olarak ortaya çıkmaya çabalamaktadır. Zaten bugün itibarıyla Türkiye birkaç ülke ve bölgede etkili siyasi, ekonomik, kültürel ve askerî rol oynamaktadır. Türk yükseköğretim kurumları da buna uygun olarak akademik ilgi alanlarını genişletmek zorundadırlar.

Bu bağlamda ASBÜ de sosyal bilimler alanının ve akademik araştırmaya odaklanmış tek devlet üniversitesi olarak önemli bir rol üstlenmektedir. Öncelikle Türkiye'nin 21. yüzyılda karşı karşıya kaldığı/kalacağı meydan okumalar ve fırsatlar konusunda araştırmalar yapmayı hedeflemektedir.

ASBÜ Uluslararası İlişkiler Bölümünün öğretim üyesi kadrosu da ASBÜ'nün bu amacına ulaşmasına ciddi katkıda bulunabilecek kapasite ve potansiyele sahiptir. Bölüm olarak araştırma felsefesi, misyon ve vizyon geliştirme konusunda geniş bir analitik çerçevede akademik araştırmalar yapmayı hedeflemektedir. Uzun süreli bir çabanın sonucunda, "Ankara Okulu" olarak anılabilecek bir yeni perpektifin geliştirilmesi konusunda çaba sarfedilecektir.

Bölümün akademik araştırma ilgi alanı Müslüman ülkeler, Avrasya, Doğu Asya, Afrika ve Amerika olacaktır. Ancak öncelik konular daha çok Orta Doğu, Müslüman ülkeler, Balkanlar ve Kafkaslar gibi yakın bölgelerdir. Tematik olarak da dört temel konu ön plana çıkmaktadır: Uluslararası ilişkiler teorileri, barış ve çatışma çalışmaları, yükselen güçler ve Türk dış politikası. Özellikle Batı dışı teorik yaklaşımların çalışılması, alternatif ve yerli kurumsallaştırmaların çalışılması özendirilecektir. Bölge ve ülke çalışmaları Bölümün bu konudaki hedeflerine ulaşmasına yardımcı olacaktır. Bölümümüzde ikisi genel uluslararası ilişkiler (yüksek lisans ve doktora) olmak üzere beş lisansüstü program yürütülmektedir. Ulusal ve uluslararası öğrencilerin beklentileri doğrultusunda oluşturulan bu programlar (Kudüs Araştırmaları,

Barış ve Çatışma Çalışmaları ve Orta Doğu Çalışmaları) belirli alanlara ve bölgelere odaklanmayı gerektirmektedir. Bu programlardan bazılarının bir benzeri ülkemizde (Barış ve Çatışma Çalışmaları) hatta bölgede (Kudüs Araştırmaları) bile bulunmamaktadır.

Kuramsal ve Yöntemsel Bakış Açıları

Ülke ve bölge çalışmaları farklı bakış açıları ve farklı yöntemlerden hareketle çalışılmaktadır. Konuyla ilgili araştırma kuram ve modellerini farklı boyutlarıyla ele almak mümkündür. Araştırma ve değerlendirmelerinde disiplin temelli, disiplinler arası ve çok disiplinli olmak üzere üç farklı metodolojik temel kullanılabilir. ASBÜ'de ikinci ve üçüncü yöntemin kullanılması tercih edilmektedir.

Ülke ve bölge araştırmaları için farklı yöntemler kullanılacaktır. Bunlardan birincisi geleneksel analiz düzeyleri (birey, devlet, uluslararası sistem) yaklaşımı olacaktır. Buna göre bireysel düzeyde bireylerin kişilikleri, algıları, tercihleri ve faaliyetleri üzerinde durulacaktır. Devlet düzeyinde devletlerin hükümet şekli, ekonomik yapılanması, ulusal menfaatleri ve çıkar grupları üzerinden analizler yapılacaktır. Uluslararası sistem düzeyinde ise uluslararası normlar ve kurallar, çok uluslu şirketler, hükümetler arası örgütler, ittifaklar ve güç dengesi konuları analiz edilecektir.

İkinci bir metodolojik yaklaşım ise uluslararası ilişkiler analizinde altı metodolojik adım yöntemidir. Buna yöneme göre birinci adım, doğru tanımlama yapmaktır. İkincisi, neden ile sonuç arasındaki ilişkiyi açıklamadır. Üçüncüsü, bu ilişkiyi anlamaktır. Dördüncüsü, konuyu kuramsal bir çerçeveden yorumlamaktır. Beşinci adım farkına varmaktır. Altıncı ve son adım ise değişim yönünde yöneldirmek ve öncülük etmektir.

Üçüncü bir yöntem de bütüncül yaklaşımlardır. Özellikle dış politika süreklilik ve değişimleri üzerine geliştirilen bu yaklaşımlara göre devletler ve bölgeler farklı değişkenler üzerinden anlaşılabilir. Ülkelerin ittifak yapılanmaları, etnik politikaları ve ekonomik siyasetleri aynı anda hem uluslararası/ bölgesel ve ulus aşırı hem de ulusal ölçekteki gelişmelere odaklanarak anlaşılabilir. Sistem düzeyinde daha çok bölgesel gelişmeler, ulus aşırı bağlamda daha çok etnik ve ideolojik hareketler ve aktörler, ulusal ölçekte ise daha çok liderlik grubu ve bu grubun tanımladığı devlet kimliği etkili olmaktadır. Bu yaklaşıma göre ulus aşırı ve ulusal faktörler daha etkilidirler. Burada bağımlı değişken devletin dış politika davranışı yani dış politikadaki süreklilik veya değişimdir. Bağımsız değişkenlerden birincisi devletin algıladığı ulusal, ulus aşırı ve uluslararası ölçekten kaynaklanan tehditlerdir. Bazı ülkeler (küresel ve bölgesel aktörler) uluslararası sistemden daha çok etkilenirken bazılarının daha az (küçük ülkeler) etkilenmesi ve ülkelere göre değişen durumlar analiz edilmelidir.

Ulus aşırı faktörlerin devlet davranışları üzerindeki etkileri son zamanlarda özellikle önemli bir artış göstermiştir. Siyasi, ekonomik, kültürel, ideolojik, insani devlet dışı aktörlerin sayıları ve etkileri çok artmış bulunmaktadır. Ancak ulusal gelişmelerin, devletlerin davranışlarını asıl etkileyen hususlar olduğu dikkate alındığında ülke çalışmalarının uluslararası ilişkiler disiplini bakımından önemi de ortaya çıkmaktadır.

2. ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARININ İŞLETME ANALİZİ: İŞ SİSTEMİ YAKLAŞIMI

Ülkeler arası karşılaştırmalı çalışmaları üç farklı şekilde yürütmek olanaklıdır. Bunlardan ilki, disiplin temelli kıyaslamalar yapmaktır. Bu türden çalışmalarda ülkeler arası farklılıkları ekonomi, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler gibi belirli bir disiplinin önemseydiği konular, kavramlar veya değişkenlerin yol göstericiliğinde incelemek mümkündür. Karşılaştırmalı bilimsel araştırmaların çoğunda bu yol izlenmektedir. Ancak disiplin temelli çalışmalar incelenmiş karşılaştırmalı bilgiler üretmekle birlikte herhangi bir ülkeyle alakalı daha büyük resmi görmeyi pek olanaklı kılmamaktadır. Açıklamalar genellikle disiplinin kendine özgü kuramları ve bunların varsayımlarına dayanılarak yapılmakta, ülkelerin özgüllükleri (ölçülen sınırlı sayıda değişkenin işaret ettiği farklılıklar dışında) dikkate alınmamaktadır.

Bir diğer yol ise çok disiplinli araştırmalar yapmak, meselelere birden fazla disiplinin bakış açılarından, kavramlarından veya yöntemlerinden yararlanarak bakmaktır. Bu sayede, herhangi bir ülkeyi diğerlerine kıyasla anlamak için daha kapsamlı bilgiler üretmek mümkündür. Ancak hem farklı disiplinleri bir araya getirmenin güçlükleri hem de eklettik kavramsal çerçeve veya yöntemler ülkelerin özgüllüklerini yeterince iyi anlamaya olanak vermeyebilir. Bu ikinci yaklaşımdan hareketle analiz edilen çok boyutlu özelliklerine göre ülke taksonomileri yaratılabilir ancak ülkelerin neden bu türden profiller sergiledikleri, gelecekte nasıl değişebilecekleri gibi hususlar kolayca açıklanamaz.

Karşılaştırmalı ülke çalışmaları için izlenebilecek üçüncü yol ise mesele odaklı, kapsamlı ve bütünlük kavramsal çerçeve geliştirmektir. Bu türden kavramsal çerçevelerde nelere yer verileceği, incelenen meselenin ne olduğu ve hangi düzeyde tanımlandığıyla yakından ilintilidir. Örneğin bu kitapçıkta tanıtılacak iş sistemi araştırmalarında ülkenin tarihsel olarak şekillenmiş kurumlarından tek tek şirket davranışına kadar geniş bir spektrumdaki kavramlar kapsanmak zorundadır. İş sistemlerine ilişkin açıklayıcı çerçevelerin veya kuramların da bu çok sayıdaki kavram arasındaki bağıntıları betimleyecek ve aynı zamanda geleceğe ilişkin tahminler yapmayı mümkün kılacak şekilde kapsayıcı olmaları gerekir.

ASBÜ karşılaştırmalı ülke çalışmaları girişimi yukarıda betimlenen üç yaklaşımdan hareketle farklı ihtiyaçlara yanıt verecek araştırmalar yapmayı hedeflemektedir. Merkez bünyesinde ilk yaklaşımdan hareketle çok sayıda ülkeyi içeren karşılaştırmalı araştırmalarla hem bilimsel bilgiler üretilmesi hem de sık güncellenen ülke göstergeleri ve bunların geriye dönük verilerinin kapsandığı veri tabanları oluşturulması hedeflenmektedir. Merkez bünyesinde aynı zamanda daha küçük ülke örneklemeleri için çok boyutlu profiller çıkarılması, buna dayalı olarak ülke gruplarına odaklanan çalışma gruplarının oluşturulması amaçlanmaktadır. Son olarak görece az sayıda ülkenin hem derinlemesine anlaşılması hem de kapsamlı bir biçimde kıyaslanabilmesi için kavramsal çerçeveler üretilmesi için çaba gösterilecektir.

Aşağıdaki bölümde, iş sisteminin ne olduğu, neden incelenmesi gerektiği ve bu incelemelerin nasıl yapılacağı ve bunların sonucunda ne türden yararlı bilgilerin üretileceği açıklanmaktadır. Burada sunulan bilgiler, örgüt çalışmaları alanında iş sistemi yaklaşımı olarak bilinen ve önemli ölçüde Richard Whitley tarafından geliştirilmiş betimleyici çerçeveye dayanan yazından alınmıştır.

İş sistemleri yaklaşımı, ekonomik faaliyetlerin kontrol ve koordinasyonunun ülkeler arasında neden farklılaştığını inceler. Örneğin, Türkiye’de hâkim ekonomik aktörler aile işletme gruplarıyken Anglo-Sakson ülkelerinde hâkim ekonomik aktörler neden birbirinden bağımsız çok büyük şirketlerdir? Bu yaklaşım, tek disipline dayalı açıklamaların yetersiz ve yanıltıcı olmasından hareketle geliştirilmiştir. Örneğin mevcut iktisadi yaklaşımların çoğu yaygınlaşan kapitalizmin ülkeleri birbirine benzeştireceğini öngörmektedir. Ancak ülkeler arası iş sistemi farklılıkları ülkeler ekonomik bakımdan geliştikçe ve başkaca bakımlardan benzeştikçe azalmamakta, varlıklarını devam ettirmektedirler. Mesela Türkiye’de otuz yılı aşkın süredir menkul kıymetler borsası olduğu hâlde, Türk iş sisteminin hâkim ekonomik aktörleri hâlen aile işletme gruplarıdır. Oysa borsanın Amerika Birleşik Devletleri’nde olduğu gibi birbirinden bağımsız büyük şirketlerin gelişmesini kolaylaştırmış olması beklenirdi.

İş sistemleri yaklaşımı, tüm dünyaya egemen tek bir kapitalizmin var olamayacağını, kendine özgü ekonomik, politik ve sosyal gelişme eğrilerine sahip ülkelerin diğerlerinininkinden farklı ulusal iş sistemlerinin mevcut olmaya devam edeceğini,

dolayısıyla ülkelerin ekonomik meselelerini kendilerine özgü yollardan çözeceğini öne sürmektedir.

Başarılı kapitalist ülkelerin sergiledikleri iş sistemleri birbirlerinden oldukça farklılaşabilir. Örneğin Anglo-Sakson ülkelerinde ekonomik faaliyet önemli ölçüde birbirlerinden bağımsız, devasa şirketler vasıtasıyla gerçekleştirilir. Bu şirketler stratejik bakımdan özerktirler; mühim kararlar hissedarlar, çalışanlar veya devlete danışılmadan profesyonel yöneticiler tarafından alınır. Şirketler üzerinde hissedar kontrolü ancak sermaye piyasası vasıtasıyla, dolaylı yoldan kurulur. Şirketler için diğerlerinden bağımsız olmak çok önemlidir ve başka şirketlerle ancak kısa vadeli veya dar kapsamlı iş birlikleri yapılırlar. Diğer türlü koordinasyon mülkiyet vasıtasıyla sağlanır. Oysa Doğu Asya’nın en gelişkin ekonomilerinden olan Güney Kore’de ekonomi bambaşka yollardan koordine edilmektedir. Bu ülkede de çok büyük şirketler vardır. Ancak bunlar aynı ailenin mülkiyetindeki işletme grupları şeklinde kümelenirler. Aralarındaki iş bölümü veya iş birliklerine ilişkin kararlar önemli ölçüde hissedar aile tarafından, devlete danışılarak verilir. Dolayısıyla bu çok büyük şirketler Amerikan şirketleri gibi bağımsız değildirler. Bunlar için özerklikten ziyade ailenin ve devletin beklentilerini karşılamak önemlidir.

Dünyada başkaca iş sistemleri de mevcuttur. Bazılarında büyük değil küçük işletmeler egemendir. Bazılarında çalışanlar da hissedarlar veya devlet gibi şirket kararları üzerinde söz sahibidir. Bazılarında şirketler ortak sahipleri olmasa da uzun erimli iş birlikleri yapabilirler hatta işletme grupları oluşturabilirler.

İş sistemleri yaklaşımı bu farklı türden iş sistemlerini betimler, farklılıkları hangi göstergeler temelinde anlatmak gerektiğine dair fikirler sunar. Bu göstergelerin neler olabileceğini, bunların alabileceği farklı değerleri gösterirken iş sistemi tipolojisi de geliştirmiş olur. Dolayısıyla sınırlı sayıda kapitalist ülkenin gözlenmesine dayalı olarak farklı ülkelerin iş sistemlerine ilişkin tespitlerin hangi boyutlarda yapılabileceğine, buna bağlı olarak kaç farklı iş sisteminin var olabileceğine dair fikirler sunar. Bu yaklaşımın tipolojisinde aşağıdaki iş sistemi boyutları dikkate alınır: Hissedar vasıtasıyla koordinasyon ne ölçüde önemli, hissedar olmayanlar vasıtasıyla koordinasyon ne ölçüde önemli ve bunların çalışanlarla ilişkilerin koordinasyonu açısından önemi.

Bazı iş sistemlerinde önemli kararlar hissedarlar tarafından doğrudan alınır, bazılarında ise hissedar yetkisi profesyonel yöneticilere devredilmiştir, yöneticiler sermaye piyasası vasıtasıyla dolaylı yoldan kontrol altında tutulur. Hissedarlar, sahibi oldukları diğer şirketler vasıtasıyla tedarik ve

dağıtım işlerini görebilecekleri gibi bunlar bağımsız şirketlerden başkaca mekanizmalarla temin edilebilir. Hissedar, ilintisiz sektörlerde de şirket sahibi olabilir ve dolayısıyla şirket çeşitlenmiş bir grubun, ortak hissedar sayesinde, parçası olabilir veya bu tür çeşitlendirme başka mekanizmalarla gerçekleştirilebilir.

İş sistemleri arasında hissedar olmayanlar vasıtasıyla koordinasyon bakımından da farklılıklar vardır. Bazı iş sistemlerinde şirket kararları iş birliği yaptığı diğer şirketlerin kararlarına bağlıdır. Örneğin, üretim zinciri veya çeşitlendirme iş birliği içindeki şirketler tarafından yönetilebilir, rakip firmalar arasında stratejik ortaklıklar kurulabilir veya bunlardan kaçınılabilir.

Son olarak bazı iş sistemlerinde çalışanlar önemli şirket kararlarında söz sahibidir veya yapılacak işlerle ilgili bunlara yetki verilmiştir. Bazılarında ise hissedar veya yöneticiler çalışanları karar alma süreçlerine ortak etmez, onlara yapılacak işlerle ilgili yetki devrinden kaçınır.

Bu üç boyuttaki farklılıklar bir arada değerlendirildiğinde çok sayıda iş sistemi olasılığı olduğu görülebilir. İlk olarak ulusal ekonomi sayısı sınırsız değildir. Dolayısıyla fikirsel alternatiflerin her birini gözlemek mümkün olmayabilir. İkinci olarak iş sistemi yaklaşımından hareketle görece az sayıda ülke doğrudan incelenmiştir. Bunlar da genellikle en gelişmiş kapitalist ekonomilerdir.

Richard Whitley'nin tipolojisi ülkeler arası farklılıklar hakkında aydınlatıcı olmakla birlikte hem az sayıda ülkenin gözlenmesine dayalı olduğu hem de incelenmemiş ülkelerde geçerliliği sınanmamış olduğu için eksik bulunmuştur. Bu tipolojinin geçerliliği şimdiye dek bir kez sınanmış ve önemli ölçüde desteklenmiştir. Ancak bu sınama da görece olarak gelişmiş OECD üyesi ülkelere verilerle yapılmıştır. Dolayısıyla hem tipolojinin diğer ülkelere bulgularla geliştirilmesi hem de daha büyük örneklerle taksonomik araştırmaların yapılması gerekmektedir. Merkezin hedeflerinden ilki şu olacaktır:

“

Farklı iş sistemi olasılıklarını kapsayacak daha gelişkin bir tipoloji oluşturmak, bu tipolojide özellikle gelişmiş olmayan ülkelerin iş sistemlerinin betimlenmesine elverişli boyutlara yer vermek ve bu genişletilmiş tipolojiyi taksonomik çalışmalarla geçirmek.

”

İş sistemleri yaklaşımında farklı iş sistemlerini betimlemeye elverişli tipolojiler geliştirmekle yetinilmez, bunlara eşlik eden kurumlar da betimlenir. Ekonomik, siyasal ve kültürel kurumların iş sistemi özelliklerini tamamen belirlediği söylenemez ancak bazı kurumların mevcudiyeti bazı iş sistemi özelliklerinin gözlenmesini daha olası yapar. İş sistemi yaklaşımında odaklanılan kurumlar devlet, finansal sistem, eğitim sistemi ve çalışma ilişkilerine etki eden kültürel değer sistemidir.

Devlet, ekonomik faaliyetlerin koordinasyonu ile ilgili türlü işlevler üstlenebilir. Bazı devletler düzenleyici kurallar ve kuruluşlar vasıtasıyla uzaktan kolaylaştırıcılık işlevi görürken diğerleri ekonomik kalkınmayla ilgili hedeflerini şirketlere görev tayininde kullanabilir ve şirketleri buna göre doğrudan destekleyebilir. Ayrıca bazı devletler diğer çıkar gruplarının örgütlenmesini teşvik ederken bazıları bu tür örgütlerden hazzetmez. Finansal sistemler de banka kredisi veya hisse senedi ağırlıklı olmalarına göre ikiye ayrılabilir. Dolayısıyla şirketler sermaye gereksinimlerini bu iki kaynaktan birinden sağlıyor olabilirler. Bazı ülkelerde eğitim sistemi yurttaşlarının hangi becerileri kazanacaklarını önceden belirleyerek onları yetkin çalışanlar olarak yetiştirirken bazılarında yetenek geliştirmek kişinin kendi sorumluluğundadır ve sahip oldukları yetenekler iş bulmalarını güvence altına almaz. Son olarak bazı ülkelerde yasal sistem güven dairesinde sözleşme yapmayı kolaylaştırırken bazılarında daha babacan veya cemaat değerlerine dayalı otorite ilişkileri egemendir.

Yukarıda kısmen betimlenen kurumlar, hangi iş sistemi özelliklerinin gözlenebileceğini bir miktar etkilerler. Örneğin şirketlerin tedarikle ilgili sorunlarını başka şirketlerle sözleşme yaparak çözebilmeleri için yasal sistemin gelişkin olması gerekir. Aksi takdirde, taraflar bu tür sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getiremeyebilir; bu durumda da sözleşmeyle tedarik sorunları çözülemez. Sözleşmelerin işe yaramadığı durumlarda ise ekonomik mübadele ya emirle ya da cemaat normlarıyla gerçekleştirilir. Ancak bunların mümkün olması için söz konusu değerlerin toplumda yaygın kabul görmesi gerekir.

İş sistemi yaklaşımı, söz konusu kurumların tamamlayıcılıkları ve iş sistemi özellikleriyle ilintileri hakkında bilgiler üretmiştir. Ancak bu bilgiler de sınırlı sayıda iş sistemine ilişkin gözlemlerden hareketle üretilmiştir ve yine yeterince büyük sayılamayacak örneklerle kısmen sınanmıştır. Bu bakımdan, Merkezin diğer üç hedefini aşağıdaki gibi ifade edebiliriz:

“

İş sistemi özelliklerini belirlemesi muhtemel kurumsal düzenlerin neler olduğunu, şimdiye kadar incelenmemiş ülke örneklerini de dikkate alarak araştırmak; ilgili yazında bahsi geçmeyen kurumları keşfetmek; yazında bahsi geçen kurumların yeni özelliklerini betimlemek. Kurumların tamamlayıcılıkları ve çelişkileri hakkında şimdiye kadar incelenmemiş ülkelerden bulgular temin etmek. Kurumların iş sistemi özellikleriyle ilintisine dair yeni örüntüler ve bunları açıklayan mekanizmalar tespit etmek.

”

İş sistemleri, yukarıdaki bilgilerin de işaret ettiği üzere, şirketlerin hangi amaçlar peşinde koşacağını ve hangi ekonomik çıktıları önemseyeceğini; bu bakımdan onların performanslarının nasıl değerlendirilmesi gerektiğini de belirler. İş sistemi yaklaşımında genellikle şirket düzeyinde bazı faktörlerin iş sistemi özelliklerine bağlı olarak şekillendiği ve bunların sonucunda ekonomik çıktıların şirket düzeyinde elde edildiği önerilmektedir.

İş sistemine bağlı olarak çıktılar yatırımcıların elde ettiği finansal getiri, mülk sahibi ailenin servetinde artış, teknik mükemmeliyet, büyüme veya bir başkası olabilir. Farklı iş sistemlerinde bunlar farklı derecelerde önemsendir.

Çıktılar genellikle şirket düzeyinde ele alınmakla birlikte, bunlar aslında endüstri, hatta ülke düzeyinde toplulaştırılarak incelenebilir; endüstriler ve ülkeler arası kıyaslamalar yapılabilir. Bu bakımdan, Merkezin beşinci hedefini aşağıdaki şekilde ifade etmek mümkündür: Şimdiye dek incelenmemiş iş sistemlerine ilişkin bilgiler üreterek bunlarda önemsenen performans göstergelerini keşfetmek ve iş sistemi ve şirket özellikleriyle bu göstergeler arasındaki bağıntıyı incelemek.

3. ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARININ EKONOMİK ANALİZİ

Ülke ve bölge çalışmalarının en önemli boyutlarından birisi veri toplamadır. Bütün ülkelerde makro düzeyde veri üretilmesi dışında, doğrudan erişime açık olmasa bile talep üzerine sağlanabilen bazı mikro veriler de üretilmektedir. Bu verilerden hareketle ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmesine ilişkin değerlendirmeler yapmak mümkündür. Doğrusu hâlen yürütülmekte olan birçok ülke analizi çalışması ve uluslararası raporlar bu çerçevede yapılan çalışmalarla gerçekleştirilmektedir. Ancak bu çalışmalar jenerik anlamda yol gösterici olsa da derinlemesine analizlerle desteklenmediği takdirde sağlıklı sonuçlara götürmeyecektir. Bu tür bir bakış açısı, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'nın kendileri dışındaki ülkelere bakışından farklı olmayacaktır.

Söz konusu eksik bakış açısının tashih edilmesi disiplinler arası saha çalışmaları ile mümkündür. Bir ülke ile ilgili derinlemesine analiz yapılabilmesi için araştırmacıların doğrudan sahaya inmesi gerekir. Ülkelerin kendilerinin ürettiği makro ve mikro verilerle yapılan hazırlık çalışması sonrasında araştırma ekibi oluşturulması ve söz konusu ülkede saha çalışması yapılması kaçınılmaz görünmektedir. Saha çalışmasının iki temel ayağı olacaktır. Bunlardan birisi önceden hazırlanmış sorularla tasarlanmış anket çalışmasıdır. İkincisi ve araştırma derinliğini besleyecek diğer çalışma ise sahadan yapılacak gözlemlere ilişkindir.

Mevcut verilerle yapılacak analizler bir ülke hakkında genel bilgiler verebilir. Ancak devlet kurumları, girişimciler ve diğer sivil

toplum kuruluşlarına yol gösterici olabilmesi için çok yönlü analitik çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Makro ekonomik göstergeler, ekonomik potansiyel ve iş gücü yapısı bir ülkenin yatırım yapılabilir olup olmadığı yönünde yol gösterici olacaktır. Bununla birlikte bir ülkenin toplumsal yapısı, çalışma hayatına bakışı, yabancılara yaklaşımı, hukuk sistemi ve siyasal istikrarı, yatırımların geri dönüşümü ve sürdürülebilirliği açısından ciddi etkiler yapabilir. Örneğin çalışma kültürü, ticareti düzenleyen ulusal ve uluslararası hukuk, bürokrasinin çalışma biçimi iş hayatını doğrudan etkiler. Bu konularda yeterli bilgiye sahip olunmaması hâlinde yapılacak yatırımların geri dönmeme riski yüksek olacaktır.

Bu çerçeveden bakıldığında ülke araştırmaları kapsamında muhtemel çalışma alanları aşağıdaki şekilde belirlenebilir. Ülke ve bölge analizlerinin önemli bir kısmı, ülkelerin büyüme oranları, enflasyon, işsizlik, dış açık, bütçe açığı ve kişi başına gelir gibi göstergelerini sunmakta ve ülke sıralamaları yapmaktadır. Genel gelişmişlik sıralaması açısından bu tür bir analiz fikir vermekle beraber, sosyal gelişme açısından da bakmak gerekir. **Birleşmiş Milletlerin Human Development Report** gibi yayınlarında bu yönlü veriler de sunulmaktadır. Nüfus artış hızı, yoksulluk sınırı, bebek ölümleri, eğitim düzeyi, doktor başına düşen hasta sayısı, ortalama yaşama süresi gibi bazı göstergeler bu konuda fikir vermektedir.

Bu saptamalara göre ekonomik gelişmişlik ve sosyal kalkınmada olumlu yönde adım atılabilmesi için ilk yapılan öneri ekonomik büyümenin arttırılmasıdır. Bunun için de kamu sektöründe reformlar yapılması, devletin bütçe disiplininin sağlanması ve yatırım ortamının geliştirilmesi gerektiği sıkça dile getirilir. Bu hedeflere nasıl ulaşılabileceğine ilişkin öneri paketleri sunulmakla birlikte, bu paketler genellikle “nesnel” bir çerçevede hazırlanmakta ve ülkelerin özgül koşulları genellikle daha sınırlı bir şekilde dikkate alınmaktadır. IMF ve Dünya Bankasının finansal programlama ve minimum standart modelleri bunun tipik örneğidir. Bu programların uygulandığı ülkelerde kalıcı bir istikrar ve gelişmenin sağlanamaması, bu programların uygulanması sonrasında genellikle sosyal tepkilerle karşılaşılması ciddi bir şekilde tartışmaya açılmalıdır.

Ülkelerin devlet istatistik kuruluşları genellikle değişik ekonomik ve sosyal konularda periyodik olarak veri toplamaktadırlar. Bunlar birey ve hane halkı bazında gelir, yaşam koşulları, iş gücü, sağlık, eğitim, çevre vs. gibi konuları içermektedir. Makro verilerle yapılamayacak analizler bu tür mikro verilerle daha kolay yapılabilmektedir. Örneğin işsizlik makro düzeyde daha genel değerlendirmelere tabi olurken mikro düzeyde bireylerin neden işsiz kaldıkları, işsizlik sürelerinin ne kadar olduğu, aldıkları ücret, eğitim düzeyleri gibi konularda daha detaylı analizler yapılabilmektedir.

Ekonomik davranışın ötesinde, bu veri setlerinde demografik bilgiler de yer almaktadır. Aile yapısı, büyüklüğü, sahip olunan değerler, değişik konulardaki kanaatleri değerlendirilebilmektedir.

Rakamsal olarak ölçülebilenler dışında, bireylerin değişik konularda ne düşündüğü, örneğin refah düzeyleri konusundaki algıları, genel ekonomik ve sosyal gidişata ilişkin düşünceleri analiz edilebilmektedir.

Devlet istatistik kuruluşlarının düzenli olarak topladığı veriler dışında akademik ve sivil toplum kuruluşlarınca yapılan kapsamı daha sınırlı ancak daha derinlemesine araştırmalardan da veri derlemek mümkündür. Çoğunlukla araştırma projeleri kapsamında yapılan bu çalışmaların özet verileri genellikle raporlanmaktadır. Kurulacak bir veri bankası yoluyla yapılacak iş birlikleri çerçevesinde veriler talep edilebileceği gibi yayınlanmış hâliyle bu çalışmalardan bilgi derlemek mümkün olabilecektir. Benzer yöntemlerle yapılan çalışmalardan derlenen verilerle ülke karşılaştırması da yapmak mümkündür.

Makroekonomik verilerin yanı sıra özellikle iş adamları ve yatırımcılar açısından ülkelerin kurumsal ve teknolojik altyapısı hakkında bilgi sahibi olunması olanağı sağlayan verilerin toplanması ve derlenmesi faydalı olacaktır. Bu bağlamda ülkeler analiz edilirken veri seti aşağıdaki değişkenlerin tümü veya bazıları da dikkate alınarak genişletilebilir. Değişkenler temel olarak iki grupta toplanabilir.

Yeni bilgilerin üretilmesine imkân verecek bir adım, davranışsal ve deneysel iktisat alanlarındaki araştırmanın derlenmesi ile mümkün olabilecektir. Bu alanlardaki birçok araştırma ülkeler arası kıyaslamalar yapılmasına izin vermektedir. Örneğin farklı toplumlarda insanların karşılıklı güveni ne kadar değişmektedir ve bu ekonomik performansı nasıl etkilemektedir? İş gücünün davranışı ve çalışmaya bakışı nedir?

İşveren ile ne tür ilişkiler kurmakta veya çalıştığı iş yerine yönelik algısı nedir? Bu veya benzer birçok konuda yatırımcıya, diplomatik birimlere veya yabancı iş gücüne faydalı olabilecek bilgi seti üretmek mümkündür.

Dördüncü bir veri araştırma yöntemi, araştırmacıların ilgili ülkelere araştırma amaçlı ziyarette bulunarak yukarıda sayılan veriler dışında sahadan derinlemesine bilgi toplamasıdır. Ülkelerin özgül koşullarına ilişkin bazı bilgilere makro ve mikro verilerle ulaşmak bazen mümkün değildir. Çünkü veri toplama teknikleri standartlaşmaya doğru gitmektedir. Bu durum ülke karşılaştırmaları ve nesnellik açısından önemli olmakla birlikte, bu yöntemlerle yapılan çalışmalarda çok önemli olabilecek bazı bilgiler göz ardı edilmektedir. Örneğin bir ülkede yatırım yapmak isteyen bir paydaş için mevcut makro ve mikro veri setlerinden bir rapor hazırlamak mümkündür. Söz konusu ülkeye gitmeden bir yatırımcı ülkenin millî gelirini, nüfusunu, işsizlik oranını, enflasyon oranını, kişi başına düşen gelirini bilebilir. Hangi sektörlerde yatırım açığı olduğu ve ülkenin öncelikleri konusunda da bilgi sahibi olabilir. İş gücünün yapısı, mevcut meslek alanları, hangi mesleklere daha çok ihtiyaç duyulduğu da mevcut kaynaklardan derlenebilir. Ancak çalışma ahlakı, ekonomik hayata bakış, birey devlet ilişkileri ve bireyin devletten beklentileri, bireylerin yabancılara bakışı, iş hayatındaki ciddiyetleri konusunda doğrudan bilgi sahibi olmak pek mümkün değildir.

Bu tür bilgilere ancak sahadan gözlemlerle ulaşılabilir. İlk bakışta bu bilgilerin daha daraltılmış bir ortamda edinilmesi nedeniyle yanlış olabileceği düşünülebilir. Herhangi bir bilginin özneliği araştırmacının bakışına ve bilgi toplama amacına bağlıdır. Bazen yanlış bilgi mikro düzeyde daha faydalı olabilir. Bir ülkedeki farklı yerleşim merkezlerinde bile çalışma davranışı veya siyasal duruş farklı olabilir. Dolayısıyla toplanacak bilginin hedef kitlesine göre özgün araştırmaların kurgulanması gerekir. Bu çerçeveden bakıldığında toplumsal yapı, insan tipi, kurumsal yapılar, toplumsal cinsiyet, davranışsal ekonomi, kültürel yapı ve dinî anlayışın ekonomik hayata etkisi gibi birçok konuda derinlemesine araştırmalar yapmak mümkündür. Sadece akademik çalışmalarda kalmış ve bilim insanlarının “lüks” merakı gibi görünen konular umulmadık ölçüde reel ekonomik hayatı etkiliyor olabilir.

Oluşturulacak veri bankasında yer alacak veri setleri aşağıdaki konuları içerebilir: Ülkenin uluslararası ekonomik iş bölümündeki yeri, devletin ekonomideki yeri ve ekonomi politikaları, ekonomi ile kültür ilişkisi ve çalışma ahlakı, finansal sektör ve yatırım ilişkileri, gayrimenkul sektörü ve barınma sorunu, girişimcilik kültürü ve iş ortamı, ulaşım, haberleşme ve toplumsal hareketlilik, sermaye piyasalarının yapısı ve ortaklık ilişkileri, tüketim kültürü ve tüketici davranışı, iş gücü piyasası ve çalışma kültürü.

Özetle ortaya konulan biçimiyle ülke araştırmaları yapılabilmesi için bir veri bankasının kurulması gerekmektedir. Bu veri bankasında değişik türden verilerin toplanabilmesi için uygun altyapının hazırlanması gerekir.

Sadece sayısallaştırılabilen veriler değil, rapor, makale ve kitapların da depolanabildiği ve bilginin kısasürede ve kolayca derlenebilmesine imkân veren bir teknik altyapı gereklidir.

Veri bankası yanında uzman elemanların bu veriler üzerinde sürekli çalışmalar yapması gerekir. Hazırlanacak raporlar yukarıda ortaya konulduğu gibi genel araştırmalar içerebilir. Bunlar kamuoyuna açık olabilir. Bunun yanında talep üzerine veya ihtiyaç hâlinde farklı amaçlarla ve içerikte raporlar hazırlanabilir. Önemli olan ülkelere ilişkin her türlü bilgiye kısa sürede ulaşmayı sağlayacak altyapı ve bunu kullanabilecek insan kaynağıdır.

4. ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARININ SİYASAL ANALİZİ

Siyaset biliminin en önemli alt alanlarından biri olan karşılaştırmalı siyaset, siyasetin başka ülkelerde çalışılması olarak tanımlanmaktadır. Karşılaştırmalı siyaset hem bir akademik çalışma yöntemi hem de akademik çalışma konusudur. Konunun uzmanları, bir çalışma yönetimi olarak ülkeler, devletler, eyaletler ve şehirler gibi siyasi kurumları ve aktörleri farklı teknikler kullanarak mukayeseli çalışmaktadırlar. Bir çalışma sahası olarak da karşılaştırmalı siyaset, bir devlet, toplum veya siyasi sistem içindeki siyasi fenomenleri açıklamaya çalışır. Bu konular arasında siyasi rejimler, hükümet sistemleri, siyasi partiler ve parti sistemleri, seçim sistemleri, hükümet şekilleri ve işlevleri, kamu politikaları, siyasi kültür, sivil ve siyasi özgürlükler, cinsiyet ve kadın çalışmaları, ekonomik kalkınma konularını da kapsar.

Örnek Olay Çalışması:

Karşılaştırmalı siyaset çalışmalarında kullanılan belirli yöntemler vardır. Bunların başında Örnek Olay Araştırması gelmektedir. Örnek olaylar da ya derinliğine tek bir örnek ya da belirli sayıda örneklerin mukayesesi ile çalışılır. Derinlikli örnek olaylar da sadece bir ülkenin tarihsel, sorun temelli veya olay temelli bakış açısıyla çalışılmasını ifade eder. Daha çok saha araştırması, röportajlar veya arşiv çalışması gibi nitel yöntemlere dayalı olarak çalışan araştırmacı, ilgili ülkeyi seçer ve belirli sonuçlar arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyar. Bu durumda araştırmacı örnek olay hakkında ülkenin dili ve kültürü gibi temel bilgiler edinir. Örnek olayın başka bir yöntemi de birkaç örnek olayın karşılıklı çalışılmasıdır. Burada da araştırmacı bir konuyu belirli parametreler etrafında bir kaç farklı ülkede analiz eder.

SBu yöntemdeki en önemli hususlardan biri örnek olay seçimidir. Öncelikle araştırmacı neyi çalışmak ve neyi karşılaştırmak istediğine karar verir. Daha sonra da belirli yöntemler bağlamında örnek olay seçimini yapar. Araştırmacı, devletler arasındaki benzerlik ve farklılıklara dayalı örnek seçimi yapabilir. Yöntem olarak ya en benzer sistemler ya da en farklı sistemlerin mukayesesini kullanılır. En benzer sistemlerde birbirine çok benzeyen ülkelerin neden bir veya birkaç konuda farklı davrandıklarını ortaya koymayı hedefler. Söz konusu yöntem bölge ve ülke çalışmalarında sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. En farklı sistem modeli ise hemen her konuda farklılık arz eden devletlerin neden belirli bir konuda benzer davrandıklarını ortaya koymayı amaçlar. Bu model, örnek olay yönteminin dışında çok sayıda örneğin aynı anda mukayeseli olarak çalışılmasını öngören sayısal yöntemdir. İstatistikî yöntemler kullanılan bu yöntemde nüanslar üzerinde durulmaz; belirli bir konu çok sayıda örnek olaydan elde edilen verilerin işlenmesiyle çalışılır.

Rejim Tipleri ve Veri Setleri

Siyasi rejimler iki boyutta çalışılabilir: seçim hakları ve temel haklar. Seçme ve seçilme hakları ile temel haklar alanında herhangi bir sınırlamanın olup olmadığının incelenmesidir. Bu konuda, ülkeleri farklı kategorilere ayıran, ülkelerin karşılaştırmalı ve sayısal yöntemlere dayalı olarak çalışılmasına hizmet eden çeşitli veri setleri hazırlanmıştır. Bu veri setleri kullanılarak çalışılan konu hakkında hangi ülkenin zaman içerisinde nasıl bir seyir izlediği analiz edilir. Bu veri setlerinden herhangi biri alınıp buna göre analizleri yapmak mümkündür. Ancak veri setlerinin neredeyse tamamının Batılı akademisyenler tarafından geliştirilmiş olması bazı sorunları beraberinde getirmektedir.

Hükümet Sistemleri Analizi

Günümüz dünyasında ideal bir hükümet sisteminin iki temel öncülü bulunmaktadır. Hükümet seçim sürecinde iktidara gelmeli ve anayasal bir çerçevede hareket etmelidir. Bu öncüllerin yerine getirilme biçimine göre dünyadaki hükümet sistemleri genel manada üç ayrı şekilde ifade edilmektedir. Bunlar parlamenter sistem, başkanlık sistemi ve yarı başkanlık sistemi.

Başkanlık sistemlerinde devlet başkanı doğrudan seçimlerle belirli bir dönem için seçilir.

Devlet başkanı aynı zamanda hükümet başkanıdır ve yasama organına hesap vermez. Hükümet üyeleri de doğrudan başkan tarafından atanırlar. Parlamenter sistemlerde ise hükümet başkanı (başbakan) devlet başkanından farklı bir kişidir. Başbakan devlet başkanı tarafından atanır ve parlamento tarafından onaylanır. Başbakan ve kabinesi yasama organına (parlamentoya) karşı sorumludur. Yarı başkanlık sisteminde ise devlet başkanı doğrudan veya yarı doğrudan seçimlerle halk tarafından seçilir. Devlet başkanı da kabineyi atar, ancak kabine parlamentoya karşı sorumludur. Parlamento hükümetin görevine son verebilir.

Siyasi Parti Sistemleri

Belirli sayıda insanın siyasi gücü ele geçirmek amacıyla kurduğu kuruluşlar olan siyasi partiler demokratik rejimlerin en önemli siyasi aktörleridir. Siyasi partiler bir ülkede amaç belirleme, çıkar tanımlama ve ifade etme, mobilizasyon ve hükümet kurma gibi roller oynar. Bazı partiler kitle partileri olarak kuruluş işlev görürken bazıları ise kadro partileridir. Siyasi partilerin analizinde partinin ideolojisi, örgütlenmesi, mobilizasyonu, kampanya düzenlemesi, hükümette olup olmaması ve yasamada olup olmaması dikkate alınır.

Parti sistemleri de dünya genelinde iki modelden birisine girmektedir. Birincisi, iki partili sistemlerdir. Bu sistemde ABD'de olduğu gibi yasama organında ve hükümette temsil edilmek için yaşanan mücadeleye iki temel ve büyük parti damgasını vurur. İki partili sistemlerdeki seçim bölgeleri dar bölge seçim bölgesidir;

her seçim bölgesinden sadece bir temsilci seçilir. Bu sistemde koalisyon hükümetleri oluşmaz, partilerden biri hükümet olurken diğeri muhalefeti temsil eder. Çok partili sistemler ise ikiden çok partinin hükümet olmak için etkili bir yarışa girebildiği sistemlerdir. Burada nisbi temsil söz konusudur. Yani partilerin seçimlerde aldıkları oy oranına göre temsilci çıkarmaları mümkündür.

Seçim Sistemleri

Serbest, adil ve düzenli seçimler demokrasinin asgari şartlarını ifade eder. Temsil yollarını belirleyen ve demokrasinin güçlendirilmesini sağlayan seçim sistemleri, demokratik ülkelerdeki siyasi yapıyı değiştirmenin de en etkili yoludur. Seçim sistemleri ayrıca ülkedeki cepheleşmelerin alanını ve siyasi aktörler arasındaki koalisyon ihtimalini belirler. Seçim sistemleri çoğunlukçu, nisbi ve karma olmak üzere üç farklı sistemden ibarettir. ABD, İngiltere, Hindistan ve Pakistan'da uygulanan çoğunlukçu sistemde seçmenler kişileri doğrudan seçerler. Buna göre daha çok oy alan kişi seçimi kazanır. Fransa gibi bazı çoğunlukçu sistemlerde iki türlü seçim yapılmaktadır. Nisbi seçim sisteminde ise belirli bir seçim bölgesinde partilerin aldığı oy oranı çıkardıkları temsilci sayısını belirler.

Hükümetlerin İşlevleri

Hükümetlerin yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç temel işlevi vardır. Yasama, toplumsal düzeni sağlayan, devlet vatandaş ilişkilerini belirleyen, suç ve cezaları tanımlayan yasaları yapma gücünü ifade eder. Yürütme, kanunların yürütülmesi erkini ifade eder.

Hükümetler yürütme gücünü bakanlıklar vasıtasıyla yerine getirir. Yargı ise bağımsız ve objektif olmak şartıyla yasalara tam uyumu sağlamaya çalışır. Bu temel işlevlerin yanında hükümetlerin yerine getirmesi gereken diğer işlevler arasında kamusal hizmetlerin temini, savunma, ekonomik kalkınma, kamu güvenliği ve toplumsal korunma da vardır. Bir hükümetin bu sorumlulukları yerine getirip getirmediği ve vatandaşların ihtiyaçlarına cevap verip veremediği önemlidir.

Siyasi Hakların Temini

Ülke analizlerinin en önemli konularının başında siyasi hakların korunması konusu gelmektedir. Temel, evrensel veya doğal insan haklarının korunması konusu günümüzde en çok üzerinde durulan siyasi konuların başında gelmektedir. Bireysel ve siyasal haklar, ekonomik ve sosyal haklar, grup hakları ve diğer yeni hakların sağlanıp sağlanmaması konusunda indeksler geliştirilmiştir. Bu indekslerde özgür medya, dinî kuruluşlar, siyasi örgütlenmeler, ticaret birlikleri, sendikalar gibi konular bulunmaktadır. Bu indeksleri kullanarak devletleri analiz eden çok sayıda devlet dışı kuruluş bulunmaktadır. Ancak bu kuruluşlar insan hakları konusunu evrensel bir bağlamda ele almakta kültürler, medeniyetler ve toplumlar arasındaki farklılıkları görmezden gelmektedir. Dolayısıyla bunun da ötesine geçmek gerekmektedir.

5. ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARININ TARİHSEL ANALİZİ

Bir ülke ile ilgili tarih çalışması; siyasal, sosyal, iktisadi ve kültürel tarih alanlarındaki başlıca gelişmeler ve dönüm noktaları yazılarak elde edilen dönemsel çerçeve ile bu gelişmeler sonucunda oluşan siyasal, sosyal, iktisadi ve kültürel yapıları ve söz konusu yapıların oluşmasında etkili olan doğal, coğrafi, iklimsel ve diğer koşulları araştırır.

Söz konusu hususları, birincil kaynakların sağladığı imkânlar dâhilinde kronolojik bir çerçevede incelemek mümkündür. Her ülkenin kronolojisi, o ülkedeki medeniyet, devlet ve toplumun tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar geçirdiği değişimi ele alan akademik araştırmalara, söz konusu ülkenin resmî devlet kayıtları ile yapılarına, toplumun farklı kesimleri ve etkin kişilerine ait birincil yazılı ve sözlü materyallerine, söz konusu ülkenin dışında bulunan başka devletler ve toplum kesimlerine ait yazılı kaynaklara bakılarak saptanır; adları ve kronolojileri söz konusu birincil kaynaklarda var ise alternatif tanımlarıyla ele alınır.

Bu bilgiler, bugüne dek dünyada hiçbir yerde, bir ülke analizi veri tabanında sistematik olarak ve günümüz sosyal bilim verilerine dayanılarak incelenmemiştir. ASBÜ bu konuda öncü olabilir. Bir ülkenin tarihi derinliği bilinmezse eksik bilgi ile hareket edilmiş olur, günümüz olay ve gelişmeleri değerlendirilemez. Örneğin, Suriye'deki savaşın gelişimini, farklı toplum kesimlerinin ve etkin kişilerin geçmişi ve tarihi bilinmeden anlamak mümkün değildir. Her ülkenin kendine özgü insan gerçekliğinden dolayı özgün tarih analiz çerçeveleri olacaktır. ASBÜ'deki tarih çalışmalarında disiplinler arası yaklaşımlara verilen önem dikkate alınırsa farklı sosyal bilimlerin etkileşimde olduğu tarih bilgileri tespit edilip sürekli genişleyen ve yaşayan ülke tarih veri tabanları geliştirilebilir.

Her ülke için geliştirilen çerçevede, çalışma kaynakları insan ve insanın ürettiği yazılı kaynak ve materyal ürünler olan tarih bilimi, bir ülke hakkında şu öğelerle ilgili bilgi sağlayabilir: Ülkedeki demografi ve toplum kesimleri, ülkedeki kurumlar ve ülke tarihinde yer etmiş etkin kişiler.

Dünya haritasında ülkelerle ilgili tarih veri tabanı incelendiğinde dört alt başlık ve bunların uzantıları ortaya çıkacaktır. Araştırmacı her alt başlık altında, alt başlığın konusuna temas eden birincil ve ikincil tarih kaynaklarına erişecektir. Söz konusu ülkenin resmî devlet kayıtları ile yapılarına ve ayrıca toplum kesimleri ve etkin kişilerine ait birincil yazılı kaynak ve materyaller,

söz konusu ülkenin dışında bulunan başka devletler ve toplum kesimlerine ait yazılı kaynaklar, birincil kaynak olarak veri tabanına dâhil edilecektir. Söz konusu birincil kaynakları kullanan önde gelen ikincil kaynaklar da veri tabanında bulunacaktır.

Bu dört alt başlıktan birincisi olan siyasal tarih bağlamında, ülkedeki siyasal gelişmeler, siyasal yapılar ve devletler, etkin kişiler, siyasal yapılar ve devletlerin oluşmasındaki koşullar, tarihî birincil kaynaklar, sıkça kullanılan ikincil kaynaklar analiz edilir. İkinci alt başlık olan sosyal tarih bağlamında, sosyal gelişmeler, toplum kesimleri, sosyal tarihte etkin kişiler, ülke nüfusunun tarih boyunca değişen toplumsal grupları, bilgi kaynağı tarihî birincil kaynaklar ve sıkça kullanılan ikincil kaynaklar incelenecektir. Üçüncü alt başlık olan iktisadi tarih konusunda iktisadi gelişmeler, iktisadi yapılar ve oluşmalarındaki koşullar, birincil kaynaklar ve sıkça kullanılan ikincil kaynaklar irdelenecektir. Son alt başlık olan kültürel tarih kapsamında ise kültürel gelişmeler, medeniyetler ve kültürel yapılar ve kültürel yapıların oluşmasındaki koşullar üzerinde durulacaktır.

Bir ülkenin tarih veri tabanının geliştirilmesi ve sosyal bilimlerle ilintilendirilebilmesi için aşağıdaki adımlar öngörülmektedir. Öncelikle veri tabanlarının etkin ve aranabilir dijital ortamda geliştirilmesi gerekir. Kaynaklardaki anahtar kelimelerle araştırma yapılabilen bir sistemle, ilgili birincil ve ikincil kaynaklara erişim sağlanabilir. Bu şekilde aynı zamanda ülke tarih veri tabanları arasında ilintiler de oluşacaktır. Farklı araştırma hedeflerine göre veri tabanları kullanılabilir ve farklı bağlantılar üzerine araştırma yapmak mümkün olacaktır.

Birincil kaynakların etkin bir şekilde sisteme entegre edilebilmesi için ülkeler analizi kapsamında ülke uzmanları ve ülke dillerinde yetkin akademik personelin istihdam edilmesi gerekir.

İlgili birincil ve ikincil tarihsel kaynakların içeriklerine göre alt başlıklar altına yerleştirilmesi ve dijital ortamda anahtar kelimelerle araştırma yapılabilmesiyle, o ülkenin tarihindeki gelişmeler, kişiler ve bilgilere kolaylıkla ulaşılabilecektir. Bu sayede yeni araştırmalar yapılabilir ve görüşler geliştirilebilir.

İnsanın ürettiği yazılı kaynak ve materyalleri inceleyen tarih, bir ülke ve toplumdaki toplum kesimleri, kurumlar ve etkin kişiler hakkında birincil kaynakları yetkin bir biçimde yazdıkları dillerde inceleyip analiz ederek ülke analizine, her ülke için ayrı ayrı hazırlanan "Ülke Tarihi Veri Tabanları" ile katkıda bulunabilir. Böyle bir veri tabanı, dünyayı araştıran bir üniversite vizyonu kapsamında uzun soluklu bir girişim ile gerçekleştirilebilir.

6. ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARININ SOSYOLOJİK ANALİZİ

Sosyoloji, toplumların yaşayış biçimi, yapı ve koşullarını inceleyen bir sosyal bilim olarak ülke çalışmaları yapmaya uygun bir yapı ve birikime sahiptir. Sosyolojik araştırmaları da kapsayan oryantalist çalışmalar öncü ülke çalışmalarından kabul edilebilir. Batılı bilim adamları, Doğu ülkelerini incelemiş, dillerini öğrenmiş, saha çalışmaları yapmıştır. Batılı ülkelerde Doğu çalışmalarıyla ilgili bölümler kurulmuştur. Batılının gözüyle Doğu incelenmiştir. Bu bakış açısının Batı merkezli olduğu, sömürgecilğe hizmet ettiği gibi hususlar, Edward Said tarafından esaslı bir şekilde eleştirilmiş, bu çalışmalara “oryantalizm” denmiş ve bundan sonra oryantizm sorunsallaştırılmıştır.

Bu çalışmaların gerçekleşebilmesi için öncelikle çalışılan ülkenin yöneticileriyle bir iletişimin olması gerekir. Ülke araştırmaları karşılıklı yardım, iş birliği ve iletişimi kapsar. Çeşitli devlet kurumları farklı ülkelerde temsilcilikler açabilir. Bu kurumlar araştırma, geliştirme projeleri hazırlayıp sosyal, kültürel ve ekonomik projeler gerçekleştirilmesi konusunda ara bulucu ya da aktif aktör olabilirler. Çeşitli devlet kurumlarının bu ülkeyle iş birliği ve yatırım çalışmaları olabilir. Bu çalışmalar için üniversitelerden destek istenebilir. Ayrıca çalışılan ülkenin sivil toplum kuruluşlarıyla da tanışıklık ve iletişim önemlidir. Yine çalışılan bölgede yerli halkla iletişim kurulması için bölgeyi tanıyan, bölgede özellikle sosyal alanlarda (sosyolojik araştırma, yardım kuruluşları, eğitim, sağlık, KOBİ destek projeleri, AB projeleri vs.) gönüllü ya da resmî olarak çalışan insanlarla tanışılmalı, onlardan bilgi ve network desteği alınmalıdır.

Sosyoloji bölümü, alanının kapsamı ve kullandığı nitel ve nicel metotlar sayesinde ülke araştırmaları yapmak için verimli bir yapıya sahiptir. Tek bir ülke üzerine yapılan derin analizlerin yanında, karşılaştırmalı ülke araştırmaları ve raporları da konunun elverişli ve verimli bir şekilde ele alınmasına yardımcı olacaktır. Ülke araştırmalarında farklı disiplinlerle iletişim hâlinde olmanın önemi gözden kaçmamalıdır. Ayrıca metot çeşitliliği de bu büyük kapsamlı çalışmalar için oldukça gerekli bir yapı taşıdır.

Aşağıda izah edilen konular ve onların ülke analizi için nasıl anlamlı ve faydalı bir şekilde kullanılacağı konusu sosyoloji alanı ve imkânları göz önüne alınarak değerlendirilirse bu imkânlar geliştirilebilir. Ayrıca her alanın ülke analizi potansiyeli göz önüne alınarak çok disiplinli çalışmalar yapılabilecektir.

Ülke Çalışmalarının Sosyolojik Kapsamı

Bir bölgenin sosyolojik yapısını anlamak için sorulacak temel sorular aşağıdaki şekilde gruplanabilir. Bu sorular farklı bilim dallarıyla kimi zaman çakışmaktadır. Zira sosyoloji verilerine ulaşmak için farklı disiplinlerden de yararlanılmaktadır. Ayrıca ülkeler analiz edilirken tematik olarak sıralanan bu sorular ülkenin yapısına göre gözden geçirilmeli, çalışmanın kapsamı, gidişatı ya da ülkenin şartları göz önüne alınarak gerektiği durumlarda yeni temalar ve soru grupları oluşturulmalıdır.

Bu konular çeşitli istatistiksel veriler ve derinlemesine analizlerle araştırılmalıdır. Ülkelerin ulusal veri arşivi dikkatle incelenmeli, bölgeyle ilgili yapılan, uluslararası, kapsamlı, sistematik olarak devam eden veri bankaları dikkate alınmalıdır.

Aile Yapısı :

Aileyle ilgili bilgiler toplumsal yaşamla ilgili kritik bilgiler verir. Ülkenin ekonomik yapısı, göç haritası, eğitim durumu gibi birçok konu, ailenin yapısı, gelişimi ve işlevi göz önüne alınarak daha anlamlı analiz edilebilir. Aile baz alınarak ekonomik durum, eğitim durumu, taşınma sıklığı, göç rotaları, ailenin sosyal ve kültürel alışkanlıkları, mutluluk ölçekleri gibi bir çok önemli konu çalışılabilir. Evlilik ve boşanmayla ilgili evlenme oranı, yaşı, sıklığı ve boşanma nedenleri, oranları gibi konular irdelenebilir. Ailedeki çocuklarla ilgili bilgiler; çocuk sayısı, anne - babasız çocuklar, onlar için sunulan devlet hizmetleri, ailede yaşayan bireylerin kim olduğu üzerine sorular sorular konuyu anlamakta yardımcı olacaktır.

Siyasi Yapı :

Bir ülkenin yapısını anlamak için çalışılması gereken bir konu da o ülkenin siyasi yapısıdır. Buna ülkenin yönetim biçimini (cumhuriyet, krallık, federatif yapı vs.) araştırmakla başlanmalıdır. Konunun sosyal hayatla ve o ülkenin sakinleriyle ilişkisini anlamak için ise ideolojik kamplaşmalar, siyasi grup ve dernekler, bunlara verilen destekler, bunların faaliyetleri, halkın bunlara ilgisi, sömürgecilik tarihi gibi sosyal temalarla politik yapı arasındaki ilişki sorgulanmalıdır. Bunların yanında ülkenin savunma stratejisi, siyasi tarihi, diğer ülkelerle ilişkisi incelenmeli, savaşmakta olduğu, sorun yaşadığı ülkelerin varlığı sorgulanmalıdır.

Sivil Toplum :

Siyasi yapıyı tamamlayan bir unsur olarak görülebilecek sivil toplum, ülke yönetimine dolaylı ama etkin müdahale olasılığı hakkında fikir verecektir. Toplumsal tepki nasıl oluşuyor, nasıl ifade ediliyor (dernekler, gösteriler vs.), sivil toplum kuruluşları ne kadar etkili, ne kadar güçlü, finansmanı nereden sağlıyorlar, özellikle hangi konularla ilgileniyorlar gibi meseleler yapılacak çalışmaların konularını teşkil edebilir.

Ekonomik Yapı :

Bir ülkenin ekonomik yapısı hayat koşullarını belirleyen ve şekillendiren etmenlerdendir. Bu konuyla ilgili çalışmalara ülkenin ekonomi politikaları (refah devleti, komünizm, liberal politikalar) başlıca geçim kaynakları, gayri safi millî hasıla, ithalat, ihracat yoğunluğu, ekonomik istikrar, halkın ekonomik durumu, araba, ev vs. sahibi olma oranları, imkânları gibi sorularla başlanabilir. Daha derine, sosyal analizlere girebilmek için toplumsal sınıflaşma/ tabakalaşmanın varlığı ve niceliği incelenmeli, ekonomik eşitlik/eşitsizlik ve yoksulluk oranları araştırılmalıdır. Kadın ve çocuk yoksulluğu üzerinde önemle durulması gereken konulardandır. Ülkenin ekonomik kapasite ve potansiyeli, o ülkenin turizm altyapısı, doğal kaynakları, bunların kullanım biçimi, enerji kaynakları, rezerv, kaynak ve potansiyelleri araştırılarak daha iyi anlaşılabilir.

Şehir ve Kırsal Yapı :

Bir ülkedeki yerleşim biçimi ve yapısı da o ülkedeki hayatı anlamamızı sağlar. Bu kapsamda ülkenin belli başlı bölgeleri ve şehirleri yanında şehirleşme oranı da araştırılmalıdır. Kırsalda ve şehirde ekonomik ve sosyal hayat çalışılmalı, bunların ara formlarının (mülteci kampı, banliyö, getto, gecekondu) imkânı ve varlığı araştırılmalıdır. Ayrıca ülkedeki şehirlerin yapısı, konumu ve önemi üzerinde durulmalı, özellikle o şehirlerdeki sosyal ve kültürel hayat hakkında yapılan çalışmalardan haberdar olunmalıdır. Bunun yanında şehirleşme biçimleri de ayrıca incelenmelidir. Gecekondu, lüks site, banliyö, şehir merkezi gibi yapıların varlığı araştırılmalı, bu gibi yerlerde yaşama oranı, sıklığı, nedenleri çalışılmalı, bu alanların bu ülkedeki işlev ve özellikleri anlaşılmalıdır.

Eğitim Durumu :

Bir ülkedeki eğitim biçimi o ülkenin gelişmişliğiyle doğrudan bağlantılıdır. Bu yüzden bir ülkeyi anlamak ve potansiyeli üzerine fikir sahibi olmak için söz konusu ülkenin eğitim politikaları incelenmeli; okulların, örgün ve yaygın eğitimin oranı, etkinliği, başarısı, kalitesi, niteliği, kapasitesi gibi konular araştırılmalıdır. Ayrıca okullaşma oranı, halkın eğitim durumu, okur yazarlık, orta öğretim, üniversite vs. okuma oranları, yurt dışında (hangi ülkelerde, hangi eğitim düzeyinde) eğitim alma oranı araştırılmalıdır. Ülkenin bilimsel çalışmalara verdiği destek, kazanılan bilimsel başarılar, bilimsel patentler ve uluslararası ödüller de çalışılması gereken konulardandır.

Ayrıca eğitimde fırsat eşitliği araştırılmalı, bunun için de kadın erkek eğitim durumu karşılaştırılması yapılmalı, ekonomik durumun eğitim almaya etkisi, eğitimin özel ya da paralı olması, eğitimin zorunlu olması, zorunluysa bunun uygulanma durumu gibi konular çalışılmalıdır.

Dinî Yaşam :

Bir ülkenin dinî yapısı, inanç sistemi de ülkenin sosyal, siyasi, hukuki ve ekonomik yaşamını şekillendiren önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkedeki inançlı insan oranı, inanılan dinler ve bunların dinlerini yaşayış biçimi, oranı; bunun yanı sıra ülkedeki cemaatler, bunlara katılım oranı, bunların faaliyetleri ve kanuni meşruiyetleri de incelenmesi gereken sorulardandır. Ayrıca ülkedeki ibadethane sayısı ve yapısı, nüfusa oranı, bunlara katılım sıklığı da incelenmelidir. Bahsi geçen ilgi alanları ekseninde, bu ülkede dinin yaşanma biçimi, sosyal hayata ve toplumsal kimliğe etkileri daha iyi çalışılıp anlaşılabilir.

Hukuki Yapı :

Hukuki yapı, ülkedeki her yapının şekillenmesini, dolayısıyla sosyal hayatın biçimlenmesini etkiler. Bir ülkedeki kanun sistemi, anayasanın özellikleri, hukuki sistemin işleyişi (avukat, hâkim, savcı vs. bulunma durumu, bunların görevleri ve işlevleri), insan haklarının uygulanması ve izlenmesi gibi konular araştırılması gereken öncelikli meselelerdir. Ayrıca ülkedeki hapishanelerin varlığı, yapısı, buradaki sosyal hayat da sosyolojinin ilgi alanına giren konulardandır. Bu alana suç üzerine çalışmalar da dâhildir.

Ülkedeki suç oranları, sık işlenen suçlar, suç işlenen bölgeler, suçluların profili (yaş, meslek, vs), ülkelerin suçlu iade yasaları gibi konular da toplumsal hayatın önemli konularındandır.

Sosyal ve Gündelik Hayat :

Toplumsal yapının çalışılması buradaki yaşam biçimlerini anlamaktan geçer. Bu konunun alt başlıkları olarak göç, etnik yapı, gündelik hayat, örf, gelenek ve âdetler çalışılabilir. Ülke göç alıyor mu, veriyor mu, iç göç ve dış göç özellikleri nasıl, kaçak göçmenler var mı, gurbetçiler var mı, varsa nerede, nasıl bir kimlikle, nasıl bir hayat sürüyorlar, insan ticareti var mı, göç yasaları nasıl, göçmen kabul ediliyor mu, gibi sorular temel göç konularını kapsar. Etnik yapı ise ülkenin etnik yapısı nasıl, hangi diller konuşuluyor, etnisite güçlü bir kimlik mi, kanunlarda etnisitenin yeri ne, gibi meseleleri içermektedir. Örf, gelenek ve âdetler de bölgelere göre âdetlerin nasıl şekillendiğine dair güncel ve tarihî çalışma, araştırma ve kayıtlara ulaşmayı hedefler.

7. ÜLKE VE BÖLGE ÇALIŞMALARININ DİNÎ ANALİZİ

Ülke veya toplumun dinî, felsefi ve kültürel açıdan analizi yapılırken iki boyuta dikkat çekilebilir. İlki, dinin kültürel hayatın her alanına yansımış olması; ikincisi ise toplumsal hayatın gerisinde bir dünya görüşünün yattığı ve bu dünya görüşünün de özü itibarıyla dinsel taşıdığıdır. Ülke veya toplumun yaşam tarzının temelinde yatan entelektüel yapıyı anlamak bir gerekliliktir.

Din, Kültür, Dil ve Dünya Görüşü

Dinî düşünce veya inançlar bireysel ve toplumsal hayatın bütün boyutlarına nüfuz eder. Her toplumun dinî inançlarla ilgili olarak bir tutumu vardır. Seküler veya profan da olsa toplumun dinden veya dine benzeyen yapı ve anlayışlardan uzak kalması mümkün değildir. Din kavramı en geniş anlamıyla, bireyin veya toplumun nihai olarak ilgilendiği şey olarak tanımlandığı için seküler ideolojiler, varoluş ile ilgili metafizik temelli felsefe sistemleri veya “bütün” hakkındaki sistematik teoriler, konuşmalar ve kabuller de din bağlamında ele alınmaktadır.

Öte yandan din ile kültür arasında organik bir bağ vardır. Din kültürün özü, kültür ise bu özün yani dinin formlarından biridir. Bütün kültürel yaratımlar özü itibarıyla aşkınlık boyutuna sahiptir. Örneğin kültürün tezahür biçimlerinden birisi olan felsefe, bilim, sanat ve teknolojinin varlık sebebi esas itibarıyla insanın aşkınlık boyutunun ifşa edilmesidir. O hâlde din, kutsala yönelik belli formel pratiklerin yapılması yanında, varlığa ve varoluşa bakış tarzı ve topyekün hayatı algılama biçiminin gerisinde yatan bir anlayış olarak da tanımlanabilir. Bu durumda toplumlarda siyaset, hukuk, bilim, sanat, ahlak ve ekonomi gibi pratik hayatın tezahürlerini doğru anlamının yolu, bütün bunların gerisinde yatan ve adına din, zihniyet ya da dünya görüşü diyebileceğimiz yapının arka planına ya da temellerine bakmak gerekir.

Varlık, Tanrı, insanlık, gelecek, inançlar, düşünceler, tavırlar, gelenekler, değerler, estetik, felsefi, sosyopolitik alanlardaki tutumlar kültürün karakterini oluşturur. Kültürü bir toplumun gerek maddi manevi üretiminin, sosyal ve ahlaki davranış disiplinlerinin bütünü

olarak, gerekse sadece teorik üretimi olarak görmek mümkündür. Dil, gelenekler, ahlak, ekonomi ve teknoloji, sanat ve mimari, eğlence tarzları, hukuk sistemi, din ve eğitim sistemi kültüre dâhil olan unsurlardır.

Kültürün içeriğini ve yapısını bir dünya görüşünün belirlediği muhakkaktır. Bunun temel sebebi, her kavramın dil tarafından kuşatılmış olmasıdır. Dil daima bireyin toplumsal ve ulusal yaşamının spiritüel bir dışı vurumudur. Bu yüzden her dilden, o dili kullanan toplumun ya da milletin geriye doğru karakterini çıkarmamız mümkündür. Bir yandan dünya görüşü dili belirlerken aynı şekilde dil de dünyayı algılayış tarzımızı belirlemektedir. Ulusların düşünme ve duyma biçimi, karakteri, nesnelere kavrayış şekli diline etki etmeden ulus üzerinde etkili olamaz.

Ülke veya toplumun yaşam felsefesi anlamında resmini çekebilmek için buradaki aklın nasıl çalıştığı ile ilgili bir öngörüye sahip olmak gerekir. Bu konuda yapılmış çalışmalardan birisi olan Cabiri'nin “Arap-İslam Aklının Oluşumu” adlı eseri, Alev Alatlardan tarafından derlenen “Batiya Yön Veren Metinler” adlı eser, Robert R. Reilly'nin “The Closing of the Muslim Mind” adlı eseri ve son olarak Edward Said'in “Oryantalizm” adlı eseri örnek olarak verilebilir. Cabiri, eserinde Arap aklının dünyayı, Tanrı'yı, insanı, dini, bilgiyi, kendisini ve ötekini nasıl algıladığını, dolayısıyla Arap aklının yapısını ve çalışma şeklini ortaya koymaktadır. Amerikan başkanının Orta Doğu danışmanlarından olan Reilly'nin eseri ise Müslüman dünyayı analiz etmek, tanımak ve anlamak için kaleme alınmış ancak siyasi amaçlı bir eserdir.

Ayrıca “American Mind” adıyla bizzat Amerikalılar tarafından, kendilerini tanımak amacıyla yazılmış pek çok çalışma bulunmaktadır. Örneklerden hareketle ülke analizinde sorulması gereken sorular, Arap aklı, İngiliz aklı, Alman aklı, Çin aklı vb. nasıl çalışır ve neden böyle çalışır, neden böyle düşünür, neden böyle davranır, ne ister soruları olmalıdır.

Bir ülkedeki mezhepler, dinî ekoller, dinî hareketler, cemaatler ve kutsallar dinî inanç ve gelenekler çalışılmadan ülkenin siyaseti de tam anlamıyla anlaşılabilir.

Ayrıca dinin toplumsal hayat ve toplumsal değerler üzerindeki etkisi analiz edilmelidir. Dinî inancın ve dinî yapıların devlet ve siyaset kurumundan beklentileri, devlet ve siyasi yapılar üzerindeki etkisi, dinin araçsallaşması ve ideolojikleştirilmesi gibi konular irdelenmelidir. Ülkedeki dinî inançların varlık anlayışı; Tanrı, dünya ve insan tasavvuru; yaratılış, ahlak, bilgi, sanat ve tarih felsefeleri üzerindeki etkisi analiz edilmelidir.

SONUÇ

ASBÜ’de yapılması düşünülen ülke ve bölge çalışmaları küresel bir aktör olmaya çalışan Türkiye için elzem bir husus oluşturmaktadır. En kısa süre içerisinde bu konudaki eksikliğin giderilerek ülkenin karar mercilerine; siyasi, ekonomik ve kültürel aktörlerine yardımcı olacak bilgilerin sağlanması gerekmektedir. Bundan dolayı da ASBÜ’nün sosyal bilimler alanında bir gözlemine dönüştürülmesi elzemdir, çünkü gözlem bilimsel çalışmaların temelini oluşturur. Hem ulusal hem de uluslararası alanda, ilgili bilim alanlarında yapılan detaylı gözlemler o alandaki bilimsel ilerlemenin temelini teşkil eder. Bu nedenle sosyal bilimler alanında hem ulusal hem de uluslararası nitelikli ve detaylı gözlemlerin yapılması son derece önemlidir. Sosyal bilimler alanında ulusal ve uluslararası düzeyde bilgilerin bilimsel yöntemlerle toplanıp sistematize edileceği bir rasathane/gözlemevi işlevi görecek olan ASBÜ, ulusal ve uluslararası ölçekte meydana gelen önemli değişiklikleri düzenli ve eş zamanlı olarak gözleme, bu gözlemlere ilişkin verileri nitelikli bilgiye

dönüştürerek karar vericilerine anlamlı ve bütüncül politika seçenekleri sunma amacını taşımaktadır.

Ülkelerin siyasi ve ekonomik görünümüne ilişkin genel istatistiklerin, ülke ve bölge görünüm raporlarının ötesinde, bu görünüme neden olan siyasi, ekonomik ve sosyal değişkenler arasındaki ilişkilerin farklı analiz yöntemleriyle tahmin edilmesi ve modellenmesi ise gözlemevi titizliğiyle elde edilen verilerin bilimsel yöntemler sayesinde bilgiye dönüşmesiyle sağlanacaktır. Ülkeler ve bölgeler hakkında hem siyasi, ekonomik ve idari performans ölçümü hem de ekonomik kalkınma ve siyasi istikrar gibi trend analizleri yapılacaktır.

Sosyal bilimler gözlemevinin sosyal bilimler alanında araştırma odaklı bir üniversite olan ASBÜ bünyesinde kurulmasıyla Türkiye adresli uluslararası yayınların da artırılması hedeflenmektedir. Bu amaçla, sosyal bilimler alanında bilimsel indekslerde taranan dergilerde yayımlanan uluslararası yayınlar düzenli olarak taranarak akademik çalışmalarda eğilim ve ilerleme bir gözlemevi titizliğiyle gerçek zamanlı olarak takip edilecektir. Böylece ülkemizin sosyal bilimler alanında dünya bilimsel üretimine katkısını artırmak amacıyla önem ve öncelik verilmesi gereken alan ve yöntemler daha net biçimde ortaya konacaktır.

Türkiye adresli uluslararası yayınların artırılması için önem verilmesi gereken alanların tespitinden sonra, ulusal çalışmaların uluslararası çalışmalara dönüşmesine katkı sağlamak için iki farklı destek grubundan faydalanılması gerekir. Bu destek grupları "İstatistik ve Ekonometrik Yöntemler Destek Grubu" ile "Çeviri Destek Grubu"dur. İstatistik ve Ekonometrik Yöntemler Destek Grubu, farklı disiplinlerden gelen araştırmacılara sayısal yöntemler, istatistik ve ekonometrik teknikler konusunda destek verirken Çeviri Destek Grubu ise ülkemizde sosyal bilimler alanında görünürlüğünü arttırmak için araştırmacılara çeviri desteği sağlayacaktır.

Ülke ve bölge çalışmalarındaki temel amaçların başında akademik ve entelektüel bilgi üretimi gelmektedir. Bunun yanında dışişleri, kamu diplomasisi, kültürel diplomasi ve ticaret diplomasisi gibi belirli uygulama alanlarındaki aktörlere destekleyici bilgi sağlamak da çok önemlidir. Böylece hem ülke menfaatleri azami seviyeye ulaştırılmış hem de ülkenin bölge ve dünya barışına katkısı temin edilmiş olur.

ASBÜ

ASBÜ

www.asbu.edu.tr

Hükümet Meydanı No:2 Ulus/ANKARA

Tel. 0312 596 44 44

